

ОСВІТНІЙ ФОКУС

Електронне видання комунальної
установи Хмельницької міської ради
«Центр професійного розвитку
педагогічних працівників»

№ 06 - 07 (35) 2025

ЗМІСТ НОМЕРА

04 СИЛА СПІЛЬНОТИ
Освітній фестиваль "КРИЛА
ПІДТРИМКИ"

**05 ШКОЛА ОСВІТНЬОГО
УПРАВЛІННЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ
МІСЬКОЇ РАДИ**

**06 ОСВІТНІЙ РЕЗЕРВ ХМТГ:
НАРОДЖЕННЯ НОВИХ ЛІДЕРІВ**

08 АННА ШЕВЧУК
Едуцид у системі дошкільної
освіти України: виклики воєнного
часу та інструменти опору

11 ЖАННА БУЙ, ІРИНА ВАЛІВОЦЬ
Практика спільного викладання в
інклюзивному класі як запорука
успішної педагогічної діяльності
вчителя та його асистента

14 ОЛЕНА ВОЙЧИШИНА
Використання елементів
STREAM-освіти для розвитку
творчих здібностей дітей
дошкільного віку

**17 ЮЛІЯ ДМИТРУК,
НАТАЛІЯ ОРЛОВА**
Квест до Дня Конституції України
«З Україною в серці»

21 ЛАРИСА УКРАЇНЕЦЬ
Мнемозагадки як засіб розвитку
мислення дітей старшого
дошкільного віку

24 ЛІЛІЯ ТІТОР
Праця в природі як засіб
всебічного розвитку дитини

27 ТЕТЯНА КОНДРАТЮК
Використання мнемотехніки в
роботі з дітьми дошкільного віку

29 ВАЛЕНТИНА ТАРНАВСЬКА
Патріотичне виховання
молодших школярів засобами
позакласної краєзнавчої роботи

32 ІРИНА ДУШКЕВИЧ
Організація інклюзивного
навчання на уроках англійської
мови в закладах освіти

35 ОЛЬГА ДОБРОВОЛЬСЬКА
Самооцінювання в початкових
класах на уроках англійської
мови

**39 ЛЮДМИЛА ЛИСА, АНДРІЙ
СЛАВСЬКИЙ, ЛЕСЯ ГУЗАР**
Японія — країна вранішнього
Сонця: інтегрований урок для 10
класу (географія, історія,
мистецтво)

**46 МАРІЯ СІВАК, ОЛЬГА
БРОЗНИЦЬКА**
Екоосвіта як ключ до сталого
майбутнього

**51 НАШИМ МАЙБУТНІМ
СПІВАВТОРАМ**

НАША КОМАНДА

ОКСАНА РАТУШНЯК
Директор КУ ХМР "ЦПРПП"

ОЛЬГА ГУМЕНЮК

Консультант професійних спільнот учителів початкових класів

ВІКТОРІЯ КОРСУН

Консультант професійних спільнот учителів початкових класів

ВОЛОДИМИР КОРИЧАК

Консультант професійних спільнот учителів освітньої галузі фізичної культури та соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі

ВІКТОРІЯ СТАНЕЦЬКА

Консультант професійних спільнот учителів мистецької та технологічної освітніх галузей

АКСИНІЯ ЛЕЗНЮК

Консультант професійних спільнот учителів природничої освітньої галузі

ОЛЬГА СОКАЛЬСЬКА

Консультант професійних спільнот учителів мовно-літературної освітньої галузі (українська мова та література, зарубіжна література)

АННА ТКАЧУК

Консультант професійних спільнот педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

АННА ШЕВЧУК

Консультант професійних спільнот педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

ЛЮДМИЛА УСПЕНСЬКА

Практичний психолог КУ ХМР "ЦПРПП"

МАРІАННА ЯВОРСЬКА

Головний бухгалтер КУ ХМР "ЦПРПП"

ВАКАНСІЇ:

- Консультант професійних спільнот учителів мовно-літературної галузі (іншомовна освіта)
- Консультант професійних спільнот учителів громадянської та історичної освітньої галузі
- Консультант професійних спільнот учителів математичної та інформатичної освітніх галузей
- Консультант професійних спільнот педагогічних працівників, що працюють з дітьми з особливими освітніми потребами
- Секретар - друкарка

СИЛА СПІЛЬНОТИ

Освітній фестиваль "КРИЛА ПІДТРИМКИ"

У такі моменти розумієш: освіта — це не лише про знання, уроки чи методики. Це про відчуття плеча поруч, про віру, яка народжується в очах колег, про щирі усмішки й теплі слова, що додають сил. «Крила підтримки» стали тим простором, де педагоги згадали: ми не самотні, ми — частина великої і натхненної родини.

Тут можна було знову відчути себе справжнім, відкрити серце для нових сенсів і дозволити собі бути вразливим. Бо підтримка — це не про слабкість, а про мудрість бачити одне одного і разом зростати. Іноді достатньо лише нагадування, що у кожного з нас є крила.

ШКОЛА ОСВІТНЬОГО УПРАВЛІНЦЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ОСВІТНІЙ РЕЗЕРВ ХМТГ: НАРОДЖЕННЯ НОВИХ ЛІДЕРІВ

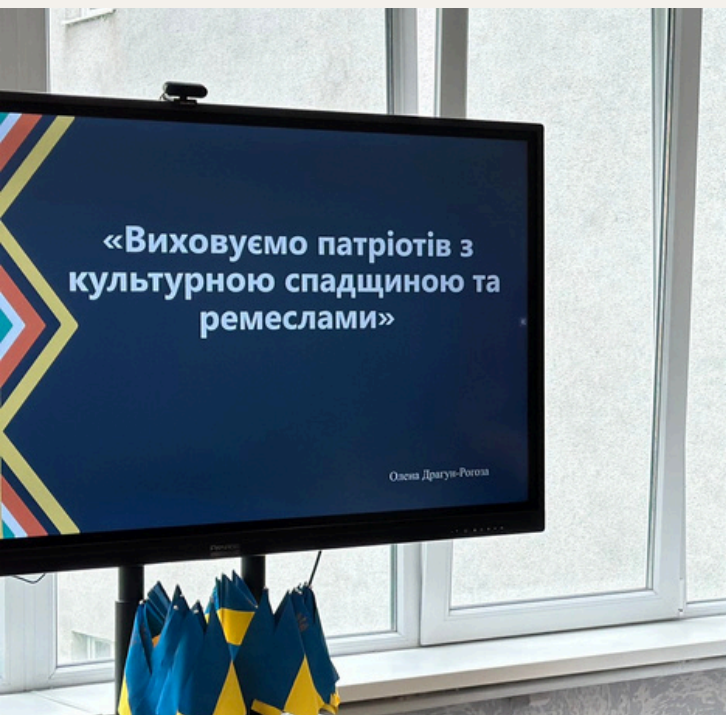
Школа кадрового резерву освітніх управлінців ХМТГ — це не просто освітня програма, а справжня майстерня зростання ідей та розвитку особистостей. Вона створює середовище, де педагоги відкривають у собі лідерський потенціал, вчаться бачити систему освіти у ширшому вимірі та усвідомлюють власну роль у творенні майбутнього. Тут формується відчуття спільної мети: зробити навчальний простір сучасним, живим та натхненним.

Особливістю цієї школи є поєднання теорії з практикою. Учасники не лише слухають лекції чи обговорюють актуальні питання освіти, а й працюють над реальними проєктами. Кожен із них ґрунтується на глибокому аналізі потреб учнів, враховує виклики сьогодення та пропонує нові підходи до вирішення освітніх завдань. Це дозволяє педагогам відчувати себе не просто виконавцями, а творцями змін, які здатні впливати на розвиток шкіл і громад.

Процес навчання у Школі допомагає розвинути стратегічне мислення, вміння приймати нестандартні рішення та презентувати власні ідеї. Для багатьох педагогів це — вихід за межі звичного, можливість випробувати себе у новій ролі та отримати цінний досвід, який стане опорою для майбутньої управлінської діяльності.

Саме завдяки такому підходу Школа кадрового резерву формує покоління нових лідерів. Це люди, які готові брати відповідальність, впроваджувати інновації, надихати колег і створювати простір, де дитина почувається не об'єктом навчання, а його співтворцем. Сьогодні ці педагоги роблять перші кроки, а завтра вони стануть рушіями тих змін, на які чекає українська освіта.

ЕДУЦИД У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОПОРУ

Анна ШЕВЧУК,
консультант професійних спільнот
педагогічних працівників
КУ ХМР «ЦПРПП»

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила катастрофічні наслідки для всіх сфер життя, зокрема для системи освіти. Особливо вразливим є найперший ступінь освіти, а саме дошкілля, де освітнє середовище втратило стабільність, доступність і безпечність. Одним із ключових термінів, що характеризують системне знищення освітньої інфраструктури та ідентичності, є едучид (англ. educide). Хоча це поняття частіше використовується у контексті шкільної чи вищої освіти, проте реальні дані свідчать: саме дошкілля стало першою жертвою масштабного руйнування освітнього простору.

Термін едучид увійшов у науковий обіг після воєнних дій в Іраку (2003–2011), коли міжнародні звіти фіксували знищення закладів освіти та значну втрату інтелектуального потенціалу. У контексті України едучид фіксується як системне цілеспрямоване руйнування освітньої мережі на окупованих і прифронтових територіях. За офіційними даними Міністерства освіти і науки України та GCPEA (2024): пошкоджено або зруйновано понад 1 400 ЗДО; понад 180 000 дітей віком 3–6 років втратили доступ до дошкільної освіти; більш як 50 % педагогів у зонах бойових дій працюють під загрозою для життя.

Аналіз ситуації дозволяє виокремити три основні напрями прояву едучиду в дошкіллі:

- **Руйнування інфраструктури та освітнього середовища.**

Внаслідок обстрілів і окупації десятки ЗДО в Херсонській, Донецькій, Харківській областях зазнали знищення. Втрачене не лише фізичне середовище, а й роками створений педагогічний уклад, методичні напрацювання, простори розвитку.

- **Втрата доступу до соціалізації дітей.**

Унаслідок евакуації, відсутності безпечних умов або тимчасового переміщення діти 3–6 років залишаються без критично важливого компоненту розвитку — взаємодії з однолітками, ігрового досвіду, мовного середовища.

- **Психоемоційне вигорання педагогів.**

Вихователі в умовах війни не лише організовують освітній процес, а й виступають головним емоційним ресурсом для дітей та батьків. Вони працюють у підвалах, дистанційно, на волонтерських засадах, часто без належної психологічної підтримки.

У відповідь на системні виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, українські освітяни, громади та управлінці формують нові стратегії опору освітньому знищенню. Ці стратегії народжуються не у тиші кабінетів, а в умовах невизначеності, терміновості й постійного ризику. Вони базуються на гнучкості, взаємопідтримці, здатності до адаптації й творчому підході.

З початком повномасштабного вторгнення українські заклади дошкільної освіти не були готові до роботи в умовах правового режиму воєнного стану. Водночас спільними зусиллями адміністрацій, колективів закладів, батьківської громадськості та органів місцевого самоврядування у більшості закладів дошкільної освіти було облаштовано найпростіші укриття. Важливим завданням стало створення в цих умовах безпечного та повноцінного освітнього середовища. Його наповнення мало бути практичним, функціональним і ненавантаженим зайвими елементами. Педагоги продемонстрували високу здатність до адаптації, організовуючи простір так, щоб він був і зручним, і розвивальним. На прикладі практик закладів освіти Хмельницької міської територіальної громади можна простежити алгоритм ефективного й водночас ресурсно ощадного облаштування таких приміщень.

Передусім необхідно впевнитися, що приміщення укриття відповідає базовим технічним вимогам, рекомендованим ДСНС та МОН. Це стосується наявності належної вентиляції, протипожежного захисту та вільного доступу до укриття.

У Хмельницькій міській територіальній громаді всі укриття закладів дошкільної освіти приведені до мінімально необхідних норм.

Наступним етапом є логічне зонування простору — навіть у невеликому приміщенні можна виділити три функціональні зони, які дозволяють організувати повноцінне освітнє середовище. Творча зона формується за допомогою компактного столика (складного або імпровізованого) і мінімального набору матеріалів: папір, олівці, пластилін, наклейки, кінетичний пісок. Ігрова зона передбачає використання пластикових контейнерів з лего, конструктором, сюжетними наборами для рольових ігор. Водночас читальна та релакс-зона облаштовується найпростіше: старий килимок або ковдра, м'які подушки, яскраві дитячі книги та антистрес-іграшки створюють атмосферу затишку і безпеки.

Змістовна складова освітньої діяльності в укриттях також трансформується відповідно до простору та психоемоційного стану вихованців. Освітній блок не повинен перевищувати 1,5 години на день і має включати структуру, що повторюється: коло настрою, слухання казки або історії, мовленнєві й пальчикові ігри, вільне малювання, сюжетно-рольову гру, завершення у вигляді спокійного ритуалу (дихальна вправа, «камінчик спокою»). Така структурованість не лише дисциплінує, а й стабілізує психіку дитини у стресових обставинах.

Не менш важливою є увага до психоемоційного стану педагогів. Адміністраціям закладів дошкільної освіти рекомендовано впроваджувати внутрішні мікросесії взаємопідтримки, використовувати ресурси психолого-педагогічних платформ, наприклад ініціативи ЮНІСЕФ або «Ла Страда-Україна», проводити тренінги з технік саморегуляції.

Координація усіх вищенаведених дій має базуватись на чіткому розподілі відповідальностей. У кожному закладі дошкільної освіти має бути сформований «освітній кейс укриття», який включає перелік обладнання, матеріалів, план евакуації, інструкції щодо дій у надзвичайній ситуації. Важливо налагодити комунікацію з батьками — інформаційні буклети, чати, публікації в офіційних Telegram-каналах зміцнюють довіру й сприяють залученню до забезпечення середовища.

Дошкільна освіта в Україні опинилася в епіцентрі одного з найпідступніших проявів гібридної війни — едуциду. Втім, освітяни демонструють неймовірну силу, гнучкість та відданість своїй справі. Укриття в закладах дошкільної освіти — це не просто місце для перечікування повітряної тривоги. Це простір, де дитина може зберегти відчуття безпеки, довіри та можливості до розвитку. Досвід закладів Хмельницької МТГ доводить: навіть за відсутності ідеальних умов, але за наявності професіоналізму, згуртованості та гнучкого педагогічного мислення, можливо створити середовище, яке працює на розвиток, стабілізацію й стійкість дитини — головної цінності в будь-який час.

Список використаних джерел:

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Рекомендації щодо облаштування найпростіших укриттів у закладах освіти [Електронний ресурс]. — URL: <https://dsns.gov.ua>
2. Міністерство освіти і науки України. Лист МОН від 15.06.2022 № 1/7035-22 «Про організацію освітнього процесу в закладах освіти в умовах надзвичайного стану» [Електронний ресурс]. — URL: <https://mon.gov.ua>
3. ЮНІСЕФ в Україні. Поради для батьків і педагогів: як підтримувати дітей під час війни [Електронний ресурс]. — URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>
4. Офіційний сайт Хмельницької міської ради. Рішення щодо організації укриттів у ЗДО та створення безпечного освітнього середовища [Електронний ресурс]. — URL: <https://khm.gov.ua>

ПРАКТИКА СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТА ЙОГО АСИСТЕНТА

Жанна БУЙ,
вчитель початкових класів КЗЗСО
«Ліцей №28 імені В'ячеслава Чорновола
Хмельницької міської ради»

Ірина Валівочь,
асистент вчителя КЗЗСО
«Ліцей №28 імені В'ячеслава Чорновола
Хмельницької міської ради»

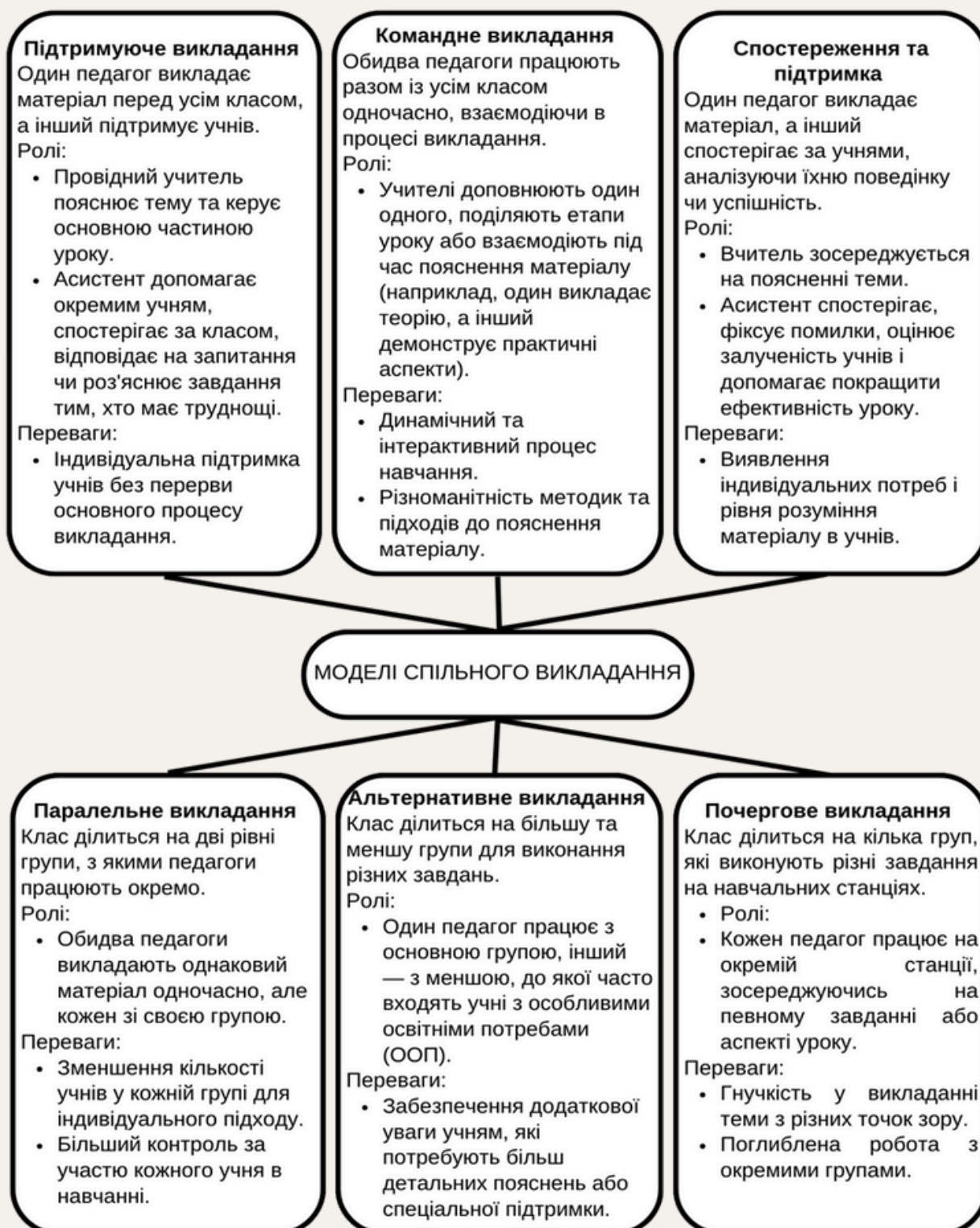

Ось уже два роки як пліч-о-пліч ми працюємо в інклюзивному класі — вчитель та його асистент. За цей час ми мали змогу не лише навчати, як повинна будуватися справжня інклюзія, а мали змогу стати її безпосередніми творцями. У цій статті хочемо поділитися власним досвідом організації навчального процесу, щоб зробити його максимально комфортним і для учнів, і для нас. Звісно ж, про батьків також не забуваємо.

На жаль, посада асистента вчителя сприймається суспільством спотворено. Дуже часто його обов'язки плутають з обов'язками асистента дитини. Але ж він не лише допомагає дітям з особливими освітніми потребами під час навчання, а й надає підтримку вчителю в організації навчального процесу для всіх учнів класу — залежно від мети й змісту тієї діяльності, яку запланував учитель.

Асистент вчителя не сидить тихенько за останньою партою або, в кращому випадку, поруч з учнем з ООП. Не виходить щоразу з учнем із класу, щоб провести урок індивідуально. Він також є активним учасником уроку.

У процесі нашої спільної роботи ми досліджували різні моделі спільного викладання. Усього їх налічується 6.

Але активно користуємося поки що лише кількома з них, комбінуємо та адаптуємо залежно від потреб. Наприклад, модель підтримуючого викладання ми реалізуємо так: вчитель планує урок, готує завдання, які потрібно буде вирішити дітям, потім обговорює цей план з асистентом. Разом ми прогнозуємо, які труднощі можуть виникнути у дітей, чи посилені ці завдання для дітей з ООП. У разі потреби їх адаптуємо або здійснюємо модифікацію. Учитель пояснює, що саме потрібно підготувати для роботи учнів з ООП, а асистент безпосередньо готує ці завдання. Під час самого уроку вчитель відповідає за пояснення матеріалу всьому класу, а асистент виконує підтримуючу роль. Спостерігає за тим, як учні сприймають матеріал, виявляє тих, в кого виникли труднощі у розумінні, надає допомогу, підтримує їх, відповідає на запитання.

Почергове викладання у нашій практиці може виглядати так: після пояснення нового матеріалу, під час виконання певної вправи у зошитах або біля дошки з учнями працює асистент, вчитель ж у цей момент зосереджується на підтримці дітей з ООП.

Що ж впливає на те, яку модель співвикладання ми обираємо для проведення уроку?

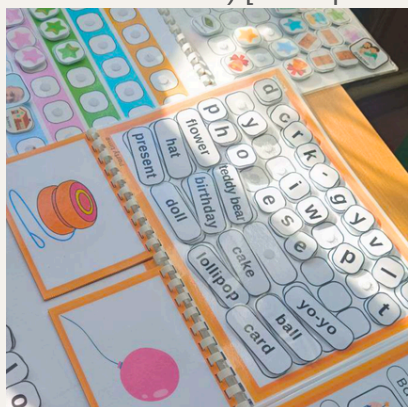
1. Мета, якої ми плануємо досягти. Деякі теми можуть сприйматися учнями через пояснення вчителем усім одночасно, а деякі потребують поділу на менші групи.
2. Кількість дітей, що присутні у класі. Тому, що у класі з великою кількістю учнів важко забезпечити однакову увагу всім, поділ на менші групи або індивідуальна підтримка з боку асистента стають дуже важливими, особливо для дітей з ООП.
3. Особливі освітні потреби дітей, що є на уроці. Це один із найважливіших пунктів, адже, якщо є дитина, що не сприймає фронтального мовлення, урок потрібно будувати зовсім по-іншому.
4. Рівень підготовленості дітей. Якщо частина учнів пропустила тиждень занять через хворобу, можна вдало використати модель паралельного викладання, щоб одні наздогнали пропущене, а іншим не було нудно у цей час.

Як бачимо, варіантів для співпраці на уроках вчителя та його асистента є досить багато. Головне, щоб вони підтримували один одного, дослухалися до думки іншого та довіряли. Адже це є основою їхньої ефективної командної роботи.

В інклюзивному класі, де потреби учнів дуже різні, тільки спільними зусиллями можна створити справді комфортне та безпечне навчальне середовище.

Список використаних джерел:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Пляди». 2015. 172 с.
2. ЗАКОН УКРАЇНИ Про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) [Електронний ресурс]. — URL: <https://is.gd/mNYr8m>
3. Спільне викладання в інклюзивному класі (журнал "Практика управління закладом" № 7, липень 2018) [Електронний ресурс]. – URL: <https://is.gd/oROwO4>

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STREAM-ОСВІТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена ВОЙЧИШИНА,
вихователь ХЗДО № 11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради

Дошкільна освіта є необхідним та важливим етапом для всебічного гармонійного розвитку дитини. Сьогодні її зміст нерозривно пов'язаний з ідеями Нової української школи: він забезпечує наступність між дошкільною та початковою освітою в умовах шкільної реформи.

Сучасний світ змінюється надзвичайно швидко: поступово витісняються деякі традиційні професії, виникають нові напрями діяльності, які вимагають гнучкості мислення, креативності, вміння самостійно навчатися. В цих умовах гостро постає необхідність формування у дітей вміння самостійно здобувати знання, швидко адаптуватися до змін в довкіллі та мислити творчо.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначено, що зміст та організація освітнього процесу у сфері дошкільної освіти визначаються принципами науковості, систематичності, активності, природовідповідності, які вимагають від педагога такої організації освітнього процесу, за якої максимально активізується діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізації її творчих задумів та мрій.

Сьогодні вихователь зіштовхується з викликами інтеграції знань, добору ефективних методів та прийомів навчання та виховання, створення сприятливого освітнього середовища, в якому дитина розвивається як особистість. Інтегрований підхід до організації процесу і змісту дошкільної освіти забезпечує формування цілісної реалістичної картини світу, основ світогляду. Саме тому сьогодні вектор розвитку освіти зміщується до поєднання знань з різних галузей для розв'язання практичних завдань.

Основними характеристиками інтегрованого освітнього процесу є: радісне переживання подій, змістовне наповнення, активне залучення дитини до спільної діяльності з однолітками і дорослими, взаємозбагачення соціальних контактів.

Інтеграція STEM-компонентів, таких як наука, технології, інженерія, математика, з мистецькою складовою у STREAM-освіті відкриває нові можливості для розвитку творчих здібностей дітей. Даний підхід поєднує логічне та інженерне мислення з елементами креативності, уяви та естетики, що сприяє формуванню комплексного бачення проблем і нестандартних способів їх вирішення.

Базовий компонент дошкільної освіти підкреслює важливість особистісно орієнтованого, діяльнісного та інтегрованого підходу до організації освітнього процесу, де діти не просто засвоюють знання, вміння та навички, а набувають досвіду самостійного пізнання, критичного осмислення інформації та креативного підходу до різноманітних завдань. Особливо актуально постає необхідність залучення дошкільників до дослідницької та проєктної діяльності, що розвиває навички творчості, самовираження та ініціативності.

Сучасна система освіти вимагає не тільки засвоєння дітьми знань, а й розвиток в них вміння креативно мислити, генерувати ідеї, бачити нестандартні рішення та здійснювати ефективну взаємодію з навколишнім світом.

В нашій групі створена мінілабораторія, яка є базою для різноманітної дослідницької діяльності. Робота в ній сприяє формуванню у вихованців наукового світогляду та пізнавального інтересу під час проведення спостережень, дослідів та експериментів тощо. Тут розміщені пластикові колби, різні контейнери, лупи, колекції каміння, рослин, ґудзиків, пінцети, піпетки, ящики з рослинами, матеріали та устаткування для проведення різних форм роботи.

До створення та поповнення лабораторії я залучаю батьків та дітей. Вони приносять різні знахідки, які надалі ми використовуємо для спостережень, експериментів, опису, порівняння та інших видів діяльності. Наприклад: різноманітне каміння, гілочки дерев, листя, фантики тощо.

Взимку мною був реалізований проєкт «Город на підвіконні», під час якого діти вирощували розсаду овочів та квітів для подальшого висаджування навесні на клумбі та городі, пророщували цибулю та іншу зелень, яку ми споживали надалі. В ході проєкту вихованці спостерігали за ростом рослин, відмічали зміни, які відбувалися, встановлювали взаємозв'язки між умовами догляду та темпом розвитку розсади. Діти були залучені до конструювання горщиків для рослин, до виготовлення різних споруд з покидькового матеріалу, якому надавалось друге життя з метою мінімізації відходів. Це сприяло розвитку інженерного мислення, творчих здібностей та пізнавального інтересу. Отримані знання під час організованих видів діяльності дошкільники мали змогу використовувати в повсякденному житті.

Навесні була реалізована акція «Моє дерево Перемоги», під час якої я з вихованцями на території закладу висадила рослини, залучивши дітей до праці в природі. Дошкільники дізналися, що потрібно для росту саджанців, як правильно їх висадити, як доглядати за ними. Проведення довготривалих спостережень з фіксацією результатів у щоденнику дало змогу слідувати за змінами, які були з рослинами, визначити, чи прижились саджанці та як відбувається їх розвиток.

Під час проведення прогулянок я активно використовую лупи для того, щоб показати особливості будови пелюсток квітів, листя, структуру стовбурів дерев тощо. Розглядаючи комах, звертаю увагу на будову тіла, чим воно вкрите, які характерні особливості та забарвлення крил. Збільшувальні прилади дозволяють пізнати те, що є недоступним для сприйняття зором під час звичайних спостережень. Це сприяє розширенню особистого досвіду дітей, створенню підґрунтя для подальшого втілення вражень від сприйняття об'єктів навколишнього світу у художньо-продуктивній діяльності.

Наприклад, розгляд і порівняння стовбурів горобини й каштана дав змогу дізнатися про відмінності, дослідити структуру, колірну гаму, а під час ліплення дерев передати через пластилін отримані враження.

Проведення різноманітних дослідів, наприклад з повітрям, ґрунтом, піском тощо, дозволяє краще пізнати довкілля, викликати інтерес та стимулювати пізнавальну активність. В ході експериментів діти дізнаються, що:

- повітря є всередині нас та в різних об'єктах, які здаються щільними, на перший погляд (коли через трубочку видихають повітря у склянку з водою, або опускають камінь у склянку з водою, спостерігаючи, як на його поверхні виступають крихітні бульбашки),
- пісок має властивості, від яких залежить його подальше використання і за яких умов ігри з ним є небезпечними (на вологому залишаються відбитки, сліди, він легко ліпиться, набуваючи потрібної форми, у вітряну погоду пісок швидко сохне і може переноситись вітром на певні відстані, потрапляючи в органи дихання тощо),
- вода необхідна для всього живого і може впливати на стан рослин (фарбована вода здатна змінювати колір квітів, які у вазі) та багато інших і цікавих фактів про навколишній світ.

Організуючи різноманітні досліді та експерименти я пояснюю дітям, для чого це потрібно, що ми маємо перевірити, аналізую отриманий результат, підводжу до висновку і звертаю увагу на те, як надалі можна використовувати результати у власній діяльності.

Отже, впровадження та використання елементів STREAM-освіти в роботі з дітьми дошкільного віку дає змогу формувати знання, що стануть основою для самостійної освіти та самовдосконалення впродовж всього життя, незалежно від майбутньої діяльності дітей.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / авт. кол-в: Байєр О., Безсонова О., Брежнєва О., Гавриш Н. [та ін.]; наук. кер.: Т. Піроженко. Київ: Видавництво, 2021. 37 с.
2. Крутій К., Грицишина Т. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення // Дошкільне виховання. 2016. №1. С. 3-7.
3. Шалда Н. Моделювання освітньої діяльності за напрямками STREAM-освіти // Палітра педагога. 2022. № 2 (138). С. 11-13.
4. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ ЛІПС ЛТД, 2018. 146 с.

КВЕСТ ДО ДНЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ «З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ»

Наталія ОРЛОВА,
інструктор з фізкультури
ХЗДО №10 «Веселка»
Хмельницької міської ради

Юлія ДМИТРУК,
вихователь-методист
ХЗДО №10 «Веселка»
Хмельницької міської ради

Шановні колеги, пропонуємо Вам конспект квесту до Дня Конституції України для дітей старшого дошкільного віку, даний квест можна організовувати як в приміщенні, так і на території закладу. Маршрут дітей до кожної наступної схованки з підказкою веде стрілка, що може буде позначена за допомогою будь-яких засобів (написана крейдою, викладена з гілочок, позначена як частина якогось малюнка та інше). Квест дозволяє здійснити формування, повторення, закріплення знань дітей у захопливому ігровому форматі.

Мета: продовжувати вчити дітей розуміти зміст поняття «Батьківщина»; формувати в дітей узагальнені уявлення та елементарну систему знань про закони, права та обов'язки громадян України; закріпити знання про символи українського народу; виховувати любов до рідного краю та відчуття відповідальності за майбутнє України.

Матеріал та обладнання: музичний супровід, прапор України, Конституція України, конверти із завданнями, пазли «Символи України», квітка прав дитини, дитячі іграшки, шкільне приладдя, книги, навушники, літери, кольорові олівці.

Хід заняття:

- Доброго дня, любі дошкільнята! Сьогодні ми з вами зібрались на святі – День Конституції України, сьогодні ви дізнаєтеся, що це за свято та пригадаємо все про Україну. (Пояснюємо умови проходження квесту)

I зупинка «Пісенна»

- Яка головна пісня нашої держави? (Гімн)
- Гімн України – пісня «Ще не вмерла України...», слова гімну написав поет Павло Чубинський, а музику – композитор Михайло Вербицький. Нам усім разом потрібно заспівати Гімн України (звучить аудіозапис).

II зупинка «Загадку відгадай, слово важливе викладай»

- Цих загадок рівно сім,
Пропонуємо усім:
Їх сміливо розгадати.
Та у рядок скласти,
Якщо впорались – ЧУДОВО!

1.Ця змія велика дуже
Стережись маленький друже
Схожа на канат строкатий
Лізе в джунглі полювати
Заховався поміж трав
Небезпечний змій....(удав).

2.Здавна людям помагає
Довгий хвіст і гриву має,
Любить сіно пожувати:
Іго-го-ірже завзято.
Бо не відає про лінь,
Як працює в полі...(кінь).

3.Це велика дика кішка,
У лісах полює нишком,
Її не скажеш просто «бризь»
Бо укусить люта...(рись).

4.Трикутником плавник
Океаном борознить,
Рот від злості розчахнула
Риба хижа ця...(акула).

5.В лісі він без сумки ходить
Яблука й гриби знаходить,
Спина-голки, очі-намистинки
Хто це там біля ялинки? (їжак).

6.Він не зграбний і товстий,
Завжди він чомусь сумний,
А на лобі в нього ріг
Це тварина...(носоріг).

7.Птах розправив дужі крила
Білі крила мов вітрила.
Глянь-но: кричить матрос,
Там у небі ...(альбатрос).

Відповіді на 7 загадок:

У дав
К інь
Р ись
А кула
Ї жак
Н осоріг
А льбатрос

III зупинка «Свої права ти знай, шануй і поважай»

- Діти, що таке право? (Право – це закон, який ніхто не повинен порушувати. І права дитини особливо. Адже діти маленькі й вони не можуть захистити самі себе, а про них турбуються дорослі, політики, державні діячі, щоб діти росли здоровими та щасливими).
- Як називається документ, в якому прописані права дитини? (Конвенція про права дітей).
- Тож прийшов час віднайти квітці прав дитини першу пелюстку. А для цього відгадайте загадку:

Як маленьке немовля
У світ двері відчиня,
То дарують йому слово –
Слово це – його...(ім'я).

- Поміркуйте, чи в кожній людині є ім'я? А для чого людині ім'я? (Щоб люди могли звертатись один до одного) Кожне ім'я звучить по-своєму, особливо. Подивіться на картинку: хто зображений на ній. (Сім'я).

Хто для вас найрідніший? Хто піклується про дітей в сім'ї? Чи може дитина жити сама? Чому?

- Діти, поміркуйте тільки дорослі виконують всі обов'язки в сім'ї чи можливо й у вас маленьких діточок є певні зобов'язання? Що ви робите для своєї родини?
- Малята, погляньте, що у мене є, це ж іграшки, вони нам підкажуть, які права ви маєте (Іграшки із дитячої лікарні — право на медичну допомогу;

іграшки із дитячої посуду та іграшкові продукти – право на повноцінне харчування; шкільні приладдя – право на навчання, а іще мішечок із навушниками та книжками – право на отримання інформації).

І розквітла наша квітка прав дитини сімома різнобарвними пелюстками.

IV зупинка «Склади пазл, віднайди символ»

- Діти, кожна країна має символи, так і наша ненька Україна має державні та народні символи. Давайте їх назвемо (Відповіді дітей) В мене в руках є конверти в них знаходяться частинки, які вам потрібно скласти в одне ціле, щоб утворилися символи України (Діти виконують завдання).

V зупинка «Танцювальна»

- Як називаються рухи тіла під музику? (танець) Як називається український народний танець? (Гопак) Як його танцюють хлопчики? Які рухи роблять дівчата? А зараз ми поєднаємо це все під музику у танцювальний флешмоб (Звучить пісня «Гопачок»).

VI зупинка «Україна – наша країна!»

- Ми з вами пройшли усі зупинки та повторили все. Що знали про Україну. За кожне виконане правильно завдання ви отримували конверт, поглянемо, що ж знаходиться у 6 конвертах (розгортаємо конверти, дістаємо частини карти України, складаємо в єдину картинку та розфарбовуємо).

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) : наказ МОН України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/06/24/bazoviy-komponent-doshkilnoyi-osviti.pdf>
2. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку: методичні рекомендації / [уклад. О. Л. Кононко, С. О. Ладивір, О. В. Яковенко та ін.]. – Київ : ІЗМН, 2020. – 48 с.

МНЕМОЗАГАДКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лариса УКРАЇНЕЦЬ,
вихователь ХЗДО №11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради

Мнемотехніка – це система методів і прийомів, що забезпечують ефективне запам'ятовування, успішне засвоєння дітьми знань про особливості об'єктів природи, про навколишній світ, ефективне запам'ятовування структури розповіді, збереження і відтворення інформації, і звичайно, розвиток мислення.

Мнемотехніка – це одна з нових освітніх технологій, що допомагає кожній дитині комфортно та легко здобувати знання у будь-якому віці. Вона сприяє розвитку асоціативного мислення і уяви, підвищенню уважності, збагаченню словникового запасу та формуванню зв'язного мовлення, допомагає розв'язувати завдання логіко-математичного змісту: доводити свої твердження і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки та узагальнювати інформацію.

Мнемозагадки – це особливі загадки, що базуються на принципах мнемотехніки, тобто на методах запам'ятовування за допомогою асоціацій та візуальних образів. Вони допомагають дітям розвивати пам'ять, увагу та мислення.

Перевагами використання мнемозагадок є легше запам'ятовування:

- вони здатні перетворити нудну інформацію та захопливу гру;
- розвиток пам'яті, через те, що активізується зорова та слухова пам'ять, а також асоціативне мислення;
- розвиток творчості, оскільки створення власних мнемозагадок розвиває творчі здібності та уяву;
- покращення якості запам'ятовування, тому, що вони не лише допомагають запам'ятовувати, а й сприяють кращому розумінню інформації, оскільки вона перетворена у загадку.

Варто відзначити, що відмінністю мнемозагадки від звичайної згадки є те, що інформація надається у вигляді символічних позначень властивостей певного об'єкта, явища, предмета. У звичайних загадках ця інформація подана для сприйняття на слух, викликаючи певні труднощі сприймання, а саме: діти не завжди повністю сприймають зміст, не можуть усвідомити та порівняти ознаки з відгадкою, не можуть проаналізувати, порівняти та узагальнити інформацію, швидко втрачають інтерес до процесу діяльності. Мнемозагадки сприяють усвідомленому відгадуванню, а звичайні загадки досить часто викликають випадкові відгадки, коли діти начебто правильно їх відгадують, але не можуть пояснити, чому саме підібрали таку відгадку.

У власній практичній діяльності я активно використовую мнемозагадки для формування пізнавальної активності, розвитку уяви, асоціативного мислення, мовлення та пам'яті дошкільників під час різних видів діяльності. Спостереження за реакціями дітей підтверджують, що невеличкі яскраві схематичні зображення викликають у них інтерес, привертають увагу та сприяють швидкому відтворенню інформації надалі. Мнемозагадки дозволяють швидко розкодовувати інформацію, знаходити відгадку, тим самим спонукаючи до відтворення раніше отриманих знань. В ході роботи над мнемозагадками діти вчаться встановлювати зв'язки між предметами та об'єктами навколишнього, розуміти переносні значення слів, які позначаються картинками, вибудовувати єдину цілісну картину світу.

Щоб використання мнемозагадок було ефективним, я враховую такі методичні аспекти:

- проведення підготовчої роботи – розглядаю малюнки, схематичні зображення, звертаючи увагу на ознаки, які відображаються в контексті згадки;
- зазначення конкретної мети – не просто відгадування загадки, а й обов'язкове доведення правильності відгадки;
- розкриття секрету структури загадки через процес складання дітьми власних загадок за допомогою образотворчої діяльності (малювання, аплікація).

Наприклад, під час ознайомлення дітей зі світом природи я використовую мнемозагадки про об'єкти живої та неживої природи, навчаю ретельно аналізувати зображення, а потім синтезувати окремі елементи в єдине ціле, знаходячи відгадку. Варто зазначити, що використання мнемозагадок дозволяє засвоїти більше інформації в порівнянні з іншими видами діяльності, оскільки вся інформація підкріплюється яскравими образами, які легше засвоюються дітьми та міцніше запам'ятовуються. Але слід дозувати кількість інформації, щоб уникнути перевантаження дитини та втрати інтересу до діяльності.

Під час формування сенсорно-пізнавальної компетентності я використовую мнемозагадки для кращого засвоєння знань про час (частини доби, пори року), площинні та об'ємні геометричні фігури, ознайомлення з цифрами та числом тощо. Добираючи піктограми чи схематичні малюнки, поєднуючи їх в певній послідовності, допомагаю дітям міцніше засвоїти знання про пори року та частини доби, їх характерні особливості, режимні моменти протягом дня тощо.

Використання мнемозагадок під час ознайомлення з соціумом допомагає привертати увагу дошкільників до світу професій, предметного та соціального оточення, створює сприятливу психологічну атмосферу для формування нових знань, стимуляції пізнавальної активності. Наприклад, відгадування загадок про різноманітні предмети допомагає розширити особистий досвід дітей, краще зрозуміти рукотворний світ, призначення та використання кожної речі. Я використовую в роботі з дітьми мнемозагадки про побут, житло, засоби пересування, їжу тощо.

Я користуюсь в освітній діяльності не лише створені власноруч мнемозагадки, а й активно долучаю дітей до їх створення, пропонуючи їм різноманітні предметні картинки, схематичні малюнки, піктограми, з яких дошкільники вибирають потрібні і викладають у певній послідовності, наклеюючи в таблиці. Дітям подобається їх створювати та використовувати надалі у повсякденному житті під час ігрової діяльності.

Отже, працюючи зі старшими дошкільниками, я переконалася, що мнемозагадка є потужним дидактичним інструментом, що забезпечує міцну зорову опору та надає кожній дитині індивідуальну можливість виділяти основні, ключові ознаки відгадки. Цей поетапний процес починається з навчання дошкільників розкодовувати запропоновану, вже готову загадку, що розвиває їхню здатність до аналізу та інтерпретації символів. Далі діти переходять до значно складнішого, але не менш захоплюючого етапу – самостійного створення мнемозагадки, використовуючи надані схематичні символи та піктограми. Це сприяє не лише глибокому розумінню матеріалу, а й активізує їхній творчий потенціал, перетворюючи пасивного слухача на активного учасника освітнього процесу.

Застосування мнемозагадок в освітньому процесі закладу дошкільної освіти демонструє значну ефективність, що підтверджується якісними змінами у розвитку дітей. Зокрема, спостерігається помітне покращення уваги, оскільки діти зосереджуються на деталях та зв'язках між символами. Значно посилюється пам'ять, адже мнемотехніка допомагає краще запам'ятовувати інформацію через асоціації та візуальні образи. Розвивається спостережливість, оскільки дошкільники вчаться помічати важливі характеристики об'єктів. Підвищується посидючість, адже процес створення та розгадування загадок вимагає певного рівня концентрації та терпіння. Водночас якісно підвищується творча уява, адже діти самостійно конструюють образи та історії, а також активно формується логічне та образне мислення, що є фундаментом для подальшого успішного навчання. Всі ці позитивні зміни переконливо свідчать про те, що інтеграція мнемозагадок в освітній процес є цінним внеском у всебічний розвиток дошкільників, готуючи їх до майбутніх навчальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Білаш, О. Н. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку / О. Н. Білаш // Дитячий садок. – 2015. – № 23. – С. 12–15.
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта). Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 336 с.
3. Гавриш Н. В. Використання дидактичних посібників із розвитку мовлення в процесі підготовки дошкільників до школи. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IVTqSkDHLw8>
4. Чепурний, Г. А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник / Г. А. Чепурний. – Тернопіль: Мандрівець, 2017. – 152 с.
5. Чумаченко, А. Мнемотехніка для дошкільнят / А. Чумаченко, Л. Гаврилівна. – Київ: Шкільний світ, 2019. – 168 с.

ПРАЦЯ В ПРИРОДІ ЯК ЗАСІБ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Лілія ТІТОР,
вихователь ХЗДО №11 «Золота рибка»
Хмельницької міської ради

Трудове виховання дошкільників є невід'ємною складовою їх всебічного гармонійного розвитку. Воно позитивно впливає на формування інтелектуальних здібностей, моральних якостей, естетичних почуттів та фізичного здоров'я. Організована праця сприяє розвитку м'язів, координації рухів, допомагає пізнавати властивості предметів і явищ, узагальнювати спостереження та робити найпростіші висновки. Крім того, вона формує естетичне ставлення до навколишнього світу, викликаючи у дітей бажання творити красу.

Базовий компонент дошкільної освіти України (як державний стандарт) орієнтує педагогів на комплексний розвиток дітей з акцентом на фізичне, моральне, психічне здоров'я. Він наголошує на важливості розвитку навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та індивідуальних особливостей дитини. Цей документ визначає баланс між бажаннями, потребами та можливостями дошкільників для гармонійного розвитку.

Особливо ефективним видом трудового виховання є праця в природі. Це унікальна діяльність, яка дозволяє створювати матеріальні цінності — вирощувати квіти, дерева, овочі. Водночас праця в природі всебічно розвиває інтелектуальні, фізичні, моральні й естетичні якості дитини. Вона сприяє вихованню працелюбності, поваги до праці дорослих, та пробуджує бажання підтримувати природу у її первозданному вигляді.

В нашій групі облаштований куточок природи, в якому є різноманітні рослини, акваріум, інвентар для догляду, спеціальний одяг для дітей. Працюючи з дітьми середнього дошкільного віку я організовую працю в природі як в групі, так і на території закладу. Восени ми збираємо насіння квітів на клумбі, пересаджуємо суниці з присадибної ділянки в горщики для подальших спостережень та догляду за ними в куточку природи, діти готують салати з овочів та фруктів сезонних (вінегрет, різноманітні фруктови), згрібаємо опале листя, перекопуємо пісок в пісочниці тощо.

Взимку я залучаю дітей до розчищення доріжок від снігу та посипання їх піском на ігровому майданчику, до підгодівлі пташок, які зимують. Дошкільники самостійно готують корм для птахів, який ми насипаємо в годівнички, перевіряють щоденно наявність його та з потреби досипають. Діти нагрібають сніг під дерева та кущі, доглядаючи за ними взимку.

Навесні організовую працю в квітнику: висаджуємо вирощену розсаду квітів в куточку природи взимку, поливаємо її, прополюємо бур'яни. На присадибній ділянці ми висіваємо зелень (кріп, петрушка), висаджуємо овочі, овочеву розсаду та доглядаємо щоденно за ними.

На території закладу разом висаджуємо дерева та кущі, долучаючись до озеленення, здійснюємо догляд за ними, прибираємо ігровий майданчик від гілочок та сміття.

Влітку здійснюємо збір урожаю огірків та помідор, вирощених на городі, приготування свіжих овочевих салатів, доглядаємо за рослинами: поливаємо їх, прополюємо бур'яни.

В куточку природи протягом навчального року дошкільники доглядають за рослинами: поливають їх, пересаджують у міру потреби, витирають пил з листя, розпушують землю в горщиках. Я долучаю дітей до догляду за рибками в акваріумі: спільно годуємо їх, здійснюємо заміну води та миємо каміння.

Взимку спільно з дітьми облаштовуємо город на підвіконні, де діти вчаться доглядати за рослинами, висівати насіння овочів та квітів, які навесні пересаджуємо у відкритий ґрунт.

Особливу увагу я приділяю приготуванню салатів з овочів та фруктів. Під час їх приготування діти знайомляться з технологіями виготовлення страв, мають змогу спробувати власноруч приготоване, пригостити батьків та вихованців інших груп, знайомляться з корисними властивостями овочів та фруктів, правилами здорового харчування тощо.

Протягом навчального року мною були проведені різноманітні акції: «Озеленимо планету» (висаджування дерев на території закладу навесні), «Їдальня для пташок» (виготовлення годівничок взимку та розміщення їх на території), «Будинок для шпака» (виготовлення шпаківень наприкінці зими – початок весни), «Мій зелений друг» (вирощування та догляд за кімнатними рослинами в сім'ї) тощо. Спільно з родинами вихованців ми виготовили альбом світлин «Весняний день рік годує» (праця на городі та в саду весною, літом та осінню).

Навесні я організувала спільну колективну працю з батьками вихованців групи щодо поповнення куточка природи різноманітними вазонами: батьки принесли рослини і спільно з дітьми висадили їх у горщики. Такий захід дав змогу всім долучитися до озеленення групової кімнати, дізнатися багато нового та цікавого про кімнатні рослини, особливості догляду за ними, отримати позитивні емоції від спільної діяльності, здійснити обмін досвідом між сім'ями щодо їх вирощування.

Я організовую працю в природі з дітьми середнього дошкільного віку у формі доручень, колективної праці. Слід відзначити, що дошкільники з задоволенням долучаються до даного виду діяльності, їм подобається допомагати дорослим, відчувати власну значущість у спільній справі, вони бачать результати своєї діяльності: сильні і гарні рослини, чистий акваріум, багато

пташок біля годівничок, доглянутий квітник, вирощені власноруч овочі та зелень, висаджені молоді деревця тощо. Праця в природі вимагає спеціального одягу та інвентарю, тому, спільно з батьками вихованців, ми пошили халати для прибирання на території закладу, тканинні та клейончасті фартухи та нарукавники для організації праці для кожної дитини. Інвентар для догляду за рослинами та мешканцями куточка природи групи містить клейонки, палички для розпушування землі, ганчірки та губки для протирання листя кімнатних рослин, оприскувачі та поливальнички, лопатки для пересаджування рослин.

На вулиці я використовую дитячі граблі для згрібання листя, лопати для перекопування піску та розчищення снігу, відерця для води, сита для пересівання піску, поливальниці для рослин тощо.

Праця в природі є особливим, але водночас доступним способом залучення дошкільнят до трудової діяльності. Вона дозволяє дітям побачити результат своїх зусиль і стає для них надзвичайно цікавою, адже природа є джерелом найсильніших емоцій і переживань. Завдяки цьому виду діяльності педагоги мають чудову можливість не лише ближче познайомити дитину з природою, але й виховати в ній любов до праці та всього живого.

Отже, праця в природі має багатогранний вплив на розвиток дошкільників. Вона не тільки допомагає їм глибше пізнати світ природи, розширюючи їхні знання про рослини, тварин та природні явища, але й дозволяє долучитись до суспільно корисної діяльності. Це формує у дітей розуміння власної важливості та внеску у спільну справу. Завдяки цьому виду діяльності виховується повага до праці та її результатів, адже діти бачать, як їхні зусилля перетворюються на щось корисне та красиве. Крім того, контакт з природою заспокоює дітей, дарує позитивні емоції та враження, знімає стрес і сприяє емоційному добробуту. У них виникає бажання дбати про природу, цінувати її дари та усвідомлювати свою відповідальність за її збереження. Це активно формує екологодоцільну поведінку і стимулює до природоохоронної діяльності в майбутньому, закладаючи основи відповідального ставлення до навколишнього середовища з раннього віку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / О. Байєр, О. Безсонова, О. Брежнєва, Н. Гавриш [та ін.] ; наук. кер. Т. Піроженко. – Київ : Видавництво, 2021. – 37 с.
2. Бєленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільнятам про світ природи. – Київ : Київський університет імені Б. Грінченка, 2013. – 115 с.
3. Горобаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2012. – 432 с.
4. Лисенко Н. В. Ознайомлення з природою та основи проєкологічної освіти дітей дошкільного віку : підручник. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2019. – 336 с.

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тетяна КОНДРАТЮК,
вихователь ХЗДОН №50 «Лелеченька»
Хмельницької міської ради

Останнім часом діти дошкільного віку отримують великий потік інформації, який необхідно запам'ятати. Освітній процес перенасичений інформацією, що впливає на стан здоров'я дошкільників. І головну роль в її опрацюванні відіграє пам'ять, адже діти не вміють ні читати ні писати. Пам'ять головний інструмент нашого розуму. З її допомогою людина використовує свої набуті знання сьогодні й в майбутньому. В основі запам'ятовування матеріалу і його подальше використання залежить від розумової діяльності та його сприйняття. Тому педагоги для полегшення сприйняття дітьми інформації почали використовувати технології, які знижують інформаційне навантаження на дітей.

Існує багато методів, щоб розвивати пам'ять. Найцікавіша з інновацій для мене – мнемотехніка. Мнемотехніка використовується в навчанні для запам'ятовування інформації. Термін «мнемотехніка» походить від грецького «μνημονικον» – мистецтво запам'ятовування. Мнемотехніка – це система методів і прийомів, що допомагає дітям успішно засвоювати знання про природу, навколишній світ, запам'ятовувати структуру розповіді, переказувати художню літературу, заучування віршів, відгадувати й загадувати загадки, розвивати зв'язне та діалогічне мовлення, уяву, мислення, зменшувати стреси, підвищувати впевненість в собі. Тому у своїй професійній діяльності я дедалі частіше використовую мнемоквадрати, мнемодоріжки, схеми-моделі. Вони дозволяють абсолютно точно відтворювати послідовність інформації та забезпечують глибоке розуміння поданого матеріалу.

Мнемотехніка надзвичайно актуальна для дітей дошкільного віку, адже в них переважає наочно – образна пам'ять. Діти запам'ятовують предмети або явище, що потрапляє в їх поле зору. Коли матеріал буде підкріплений картинкою – це завжди матиме успіх. Картинки мають бути яскраві та відповідати віковій групі дітей. Для молодших дітей квадрат із 2-4 картинок. В середній групі починають працювати з мнемотаблицями від 4 до 16 картинок, в старшій групі від 12 до 24 картинки. Це аркуш, на якому кількість характерних ознак предмета чи об'єктів, про які потрібно розповісти. Навчаючи дітей старшого дошкільного віку складати розповідь, краще буде використовувати схеми-моделі. Діти навчаються розповідати дотримуючись послідовності, закладених у схемі (назва, колір, розмір, форма, матеріал тощо). Спочатку таблиці складають вихователі, а потім до цього процесу можна залучити дітей. Таким чином мнемотехніка впливає на розвиток пам'яті та на фантазію дитини. Демонструємо дітям прийоми мнемотехніки у вигляді гри, щоб дітям було цікаво і хотілося ще погратися. Але не потрібно перевантажувати малят новою інформацією.

Мнемотехніку використовують для збагачення словникового запасу, навчання, складання оповідань, навчання переказу текстів, навчання заучування віршів, навчання відгадування загадок. Мнемотехнічні прийоми допомагають вихователю навчати дітей основних правил поведінки на заняттях, як поводитися в дитячому закладі, на природі, в громадських місцях.

Робота на заняттях з мнемотаблицями складається з трьох етапів:

- 1 етап — розгляд таблиці та розбір;
- 2 етап — перетворення слів в образ;
- 3 етап – здійснюється переказ казки або розповідь на задану тему. У молодшій групі завдання виконують з допомогою вихователя, в старшій – самостійно.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що систематична робота з формування мовленнєвої компетентності у вихованців з використанням мнемотехніки дає свої вагомі результати. Значним позитивним показником є те, що зв'язне мовлення дітей відповідає критеріям програми та стандартам, словниковий запас дітей з пасивного перетворюється на активний, діти вчать чітко формулювати думки у речення, мовленнєва активність значно підвищується, і що особливо важливо — з'являється стійкий інтерес до заучування віршів та художніх творів. Це свідчить про всебічний розвиток комунікативних навичок та розкриття творчого потенціалу кожної дитини.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / [А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Долина, Т. С. Ільченко, О. В. Коваленко, Г. М. Лисенко, М. А. Машовець, І. І. Поніманська, Л. С. Шевчук, Л. Ю. Якименко]. – К., 2012. – 26 с.
2. Білаш О. Н. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку // Дитячий садок. – 2015. – № 23. – С. 12–15.
3. Большева Т. В. Вчимося по казці. Розвиток мислення дошкільників за допомогою мнемотехніки : навч.-метод. посіб. – К. : Дитинство-Прес, 2005. – 96 с.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ

Валентина ТАРНАВСЬКА,
учителька початкових класів
КЗЗСО «Ліцей №10 Хмельницької міської ради»

Під поняттям «патріотичне виховання учнів молодшого шкільного віку» розуміють роботу щодо зародження, формування та розвитку у дітей первинних понять і уявлень про Батьківщину, необхідності захищати її від ворогів, про подвиг і героїзм, також формування інтересу до героїчного минулого і сучасного України, прагнення бути схожим на героїв, бути мужнім і сміливим, сильним і витривалим, чесним і правдивим, поважних до друзів і колективу [1, с.9].

Отже, одним із провідних завдань у руслі патріотичного виховання молодших школярів є формування любові до рідного краю, до своєї малої батьківщини, що передбачає активне використання з цією метою краєзнавчих матеріалів. Саме тому краєзнавство в ЗЗСО розглядають як засіб активізації всієї навчально-виховної роботи, якому надають важливе значення в комплексному розв'язанні проблем формування в учнів реального світогляду, громадянського, національного, патріотичного, морального, естетичного, науково-природничого, фізичного і трудового виховання школярів.

Особливо зростає роль краєзнавства в умовах сучасного розвитку держави на фоні повномасштабної війни, коли значно активізувалася і роль патріотичного виховання.

Традиційно шкільне краєзнавство містить навчальний та позакласний і позашкільний компоненти, якщо перший пов'язаний із проведенням занять, уроків, то позакласне та позашкільне краєзнавство – це робота гуртків, туристичні походи, екскурсії, експедиції, зльоти, змагання, збори, табори, вечори, науково-дослідна робота [3,с.-11].

Одним із найбільш розповсюджених видів позакласної краєзнавчої роботи в ЗЗСО, зокрема і в початковій ланці, є краєзнавчі гуртки, діяльність яких має безпосередню орієнтацію на формування патріотичної свідомості молодших школярів. Підтвердженням можуть слугувати перераховані теми занять краєзнавчих гуртків: «Істрія мого села», «Істрія роду», «Історія вулиць і площ мого міста / села», «Історія рідного краю», «Культура рідного краю», «Воїни-земляки» тощо.

В основу краєзнавчої роботи з патріотичного виховання молодших школярів засобами гурткової роботи варто поставити найосновніші дати державного та церковного календарів, з урахуванням яких щорічно формуються плани заходів національно-патріотичного, художньо-мистецького, фізкультурно-спортивного та дозвіллево-розважального напрямів. Тому до плану виховної роботи краєзнавчого гуртка пропонуємо включити такі теми: «Традиції та реліквії моєї родини», «Бабусина скриня», «Берегиня», «Скриня народної мудрості», «Рушник моєї бабусі», «Дерево міцне корінням, а людина - родом», «Історії українського гімну, герба і прапора» тощо.

Також педагогічний досвід та методична література (зокрема праці Л.Артеменко) засвідчують, що до найбільш дієвих форм позакласної роботи з краєзнавства засобами календарної обрядовості з метою патріотичного виховання молодших школярів на сьогодні варто віднести спільні (діти, вчителі, батьки) святкування визначних дат як народного та релігійного (Великдень, Різдво, Андрія, Меланки, Стрітіння тощо), так і державного календаря, пам'ятних дат (День українського козацтва, День Вишиванки, День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій, Шевченківські дні та ін.). Зокрема, значний виховний потенціал в напрямку патріотичного виховання має ознайомлення дітей із традиціями Покрови, пов'язаними із козацькою славою нашого Подільського краю (с.Пилява, с. Гуків, м.Хмельницький, м.Гродок та ін.).

Досить ефективним видом роботи у справі патріотичного виховання молодших школярів засобами позакласної роботи на основі краєзнавчого матеріалу, як показує власний педагогічний досвід, є проведення на засіданнях краєзнавчого гуртка спільних родинних свята: «День Матері», «Свято нашої родини», «Свято батька», «Шаную батька й неньку», «Свято бабусь», «Найкращий дідусь» тощо. Метою їх проведення насамперед має стати формування шанобливого ставлення до батьків, старших членів родини, ознайомлення з місцевими традиціями їх пошанування, пробудження інтересу до історії свого родоводу, оберегів української родини, національних та локальних особливостей культури й побуту, тобто те, що, по суті, є основою формування патріотичних почуттів у молодших школярів.

У початковій школі доцільно проводити з використанням краєзнавчих матеріалів з метою виховання любові до малої батьківщини «Свято врожаю» або «Свято квітів» (вересень-початок жовтня), де молодші школярів матимуть можливість більш глибоко дізнатися про значення збору врожаю в житті держави, ознайомитися із обжинковим фольклором Подільського регіону, прикметами та передбаченнями, в яких також проглядає народний ідеал людини-трударя, господаря, що живе у гармонії з собою, суспільством, природою, рідним краєм і землею-годувальницею.

Доречним у початковій школі буде також використання в позакласній роботі на основі краєзнавчих матеріалів усних журналів, мініпроєктів, інформацію для яких молодші школярі можуть отримати як у родині, так і в бібліотеках.

Зокрема, це можуть бути завдання на такі теми: «Воїни-герої», «Подільяни-письменники для дітей», «Подільські традиції», «Край, у якому ти живеш», «Історія нашої школи», «Історія місцевих храмів», «Родовідне дерево», «Національний костюм твоїх предків», «Географія сім'ї», «Упізнай свій край», «Наші свята», «Знайди свій герб, прапор, країну», «Твоє прізвище», «Збираємося в подорож», «Старовинний глек», «Подорож у часі», «Пам'ять про предків», «Твоє місто», «Інтерес до рідного краю», «Пам'ятник», «Збираємося на зустріч із воїнами-ветеранами» тощо.

Широкі можливості в руслі патріотичного виховання молодших школярів засобами краєзнавчих матеріалів у позакласній роботі має на сьогодні й музейна педагогіка. Це насамперед відвідування місцевих краєзнавчих музеїв чи шкільних кімнат-музеїв, музеїв місцевих ремесел чи промислів, кімнат бойової слави та ін. Молодших школярів доречно не лише залучати до ознайомлення з музейними матеріалами, але й до збору та опрацювання інформації: збирати фольклор, святкові чи повсякденні речі з історією, відомості про воїнів-захисників тощо.

Зокрема, учням 3-4 класів доцільно запропонувати створити проєкт на тему «Герої-подільяни російсько-української війни», «Моє село», «Легенди рідного міста», «Визначні історичні пам'ятки нашого міста», які будуть використані в навчальному процесі на уроках української мови, читання, природознавства та ін.

У цілому, власний педагогічний досвід свідчить, що найбільш ефективною формою виховання свідомого громадянина-патріота, людини, не байдужої до історії рідного краю, проблем сьогодення є та краєзнавча позакласна робота з молодшими школярами, яка проводиться під час екскурсій. Під час краєзнавчих екскурсій учителі мають можливості сформувати високий рівень патріотичної вихованості у молодших школярів через знайомство зі значним обсягом знань про минуле та сучасне свого населеного пункту, його вулиць та мікрорайонів; про основні історичні події, пов'язані з рідним містом; наявність пам'ятних місць, знаків, пам'ятників видатним мешканцям або національним героям, пов'язаним із містом; природу; клімат, флору і фауну рідного краю про професії, заняття, місця проживання родичів тощо.

В останні роки, особливо на фоні повномасштабної воєнної агресії рф, однією з дієвих ланок в системі патріотичного виховання молодших школярів у позакласній роботі стало волонтерство. Звичайно, для його ефективності та дієвості необхідне поєднання зусиль і дітей, і учителів, і батьків, і дорослих волонтерів, однак головне, щоб воно було спрямоване на «сприяння встановленню соціальних зв'язків, набуття дітьми шанобливого й відповідального ставлення, формування соціально значущої ініціативності, прагнення пожертвувати в ім'я України вільним часом, здійснити альтруїстичний вчинок» [2].

У цілому, на основі опрацювання методичної літератури, аналізу педагогічного досвіду ми з'ясували, що позакласна робота має досить потужні можливості для використання краєзнавчого матеріалу, який сприятиме активізації патріотичного виховання учнів. Систематичні бесіди, прогулянки, екскурсії в музеї для ознайомлення з народними традиціями, святковий час та оформлення святкової символіки та атрибутики, влаштування усних журналів, виготовлення тематичних газет, влаштування свят для батьків, дітей-сиріт, земляків-воїнів та інших категорій громадян – усі ці заходи можуть бути цілеспрямовано наповнені краєзнавчим матеріалом. Для забезпечення ефективності краєзнавчої позакласної роботи у справі патріотичного виховання молодших школярів необхідною є координація цієї роботи із навчальними завданнями та батьками.

Ефективність цього процесу значно зростає, якщо краєзнавчий матеріал використовується систематично та цілеспрямовано, з урахуванням його багатофункціональності та суспільних вимог. Таким чином, системне та цілеспрямоване впровадження краєзнавчих елементів у позакласну роботу є ключовим для формування глибоких патріотичних почуттів та активної громадянської позиції молодших школярів, що сприятиме їхній гармонійній інтеграції у суспільство та збереженню національної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Л.М. Сучасне розуміння патріотичного виховання. *Педагогічний альманах* : збірник праць молодих науковців / відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. с. 9–13.
2. Завдання і напрями національно-патріотичного виховання в школі URL: https://znayshov.com/News/Details/zavdannia_i_napriamy_natsionalno-patriotichnoho_vykhovannia_v_shkoli (дата звернення 29.01.2024).
3. Ковальчук О.В. Краєзнавча робота в початковій школі навчально-методичний посібник/ Ковальчук О.В. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 60 с.
4. Обозний В. В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / В. В. Обозний, Л. Вовк. – К. : Вид-во НПУ – М. П. Драгоманова, 2001. – 254 с.
5. Оліфер П. Краєзнавчий аспект позакласної роботи. *Українська мова та література*. 2005. №48. С.9–12.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Ірина ДУШКЕВИЧ,
учитель англійської мови
КЗЗСО «Гімназія № 28 імені В'ячеслава
Чорновола Хмельницької міської ради»

Актуальність теми

Інклюзивна освіта – одна з ключових стратегічних цілей сучасної української школи. Забезпечення доступності до якісного навчання для всіх здобувачів освіти, включно з учнями з особливими освітніми потребами (ООП), вимагає змін у підходах до організації освітнього процесу. Особливої уваги потребує предмет «Англійська мова», який вимагає постійної комунікації, розвитку мовленнєвих навичок, пам'яті, уваги та взаємодії.

Інклюзивні класи часто є дуже різномірними за рівнем підготовки, мотивації та особливостями сприйняття інформації. Отже, вчитель має бути не лише фахівцем у своїй галузі, а й фасилітатором, коучем, модератором та консультантом.

Підходи та методики в інклюзивному середовищі

У своїй педагогічній практиці я поєдную класичні й сучасні методики, орієнтуючись на принцип: «всі можуть вчитися, якщо ми змінюємо спосіб викладання, а не учня». Ось кілька ключових компонентів мого підходу:

- **Принципи Universal Design for Learning (UDL)**

Уроки будуються так, щоб матеріал був доступним через різні канали сприйняття: аудіо, відео, тактильні завдання, візуальні образи.

- **Використання візуалізацій та опорних сигналів**

Піктограми, символи, колірні коди, інфографіка допомагають орієнтуватися в темі, знижують когнітивне навантаження.

- **Методика “Scaffolded Dialogue”**

Побудова діалогу крок за кроком з опорою на структуру.

Наприклад:

— What is your name?

— My name is...

— How old are you?

— I am... years old.

- **Ігрові форми роботи**

Використання сайтів Wordwall, LearningApps, Quizlet, інтерактивних дощок. Це сприяє залученню учнів з РАС, порушеннями розвитку, СДВГ.

- **ІКТ і онлайн-ресурси**

Google Classroom, відео з YouTube (наприклад, пісні з жестовим супроводом), Jamboard — все це допомагає диференціювати подачу матеріалу.

Додатковий ефективний підхід

- **Методика «Total Physical Response (TPR)»**

Цей метод, запропонований Джеймсом Ашером, ідеально підходить для учнів з порушеннями мовлення, уваги та концентрації.

Суть методу — поєднання мовних інструкцій з фізичними діями:

— *Stand up, Touch your nose, Jump* — учні виконують команди.

Це знижує тривожність, стимулює багатоканальне сприйняття і підтримує інтерес.

Приклад інтегрованого фрагмента заняття

4 клас, тема: “My Family”

Освітня мета: формування лексичних навичок за темою, розвиток вміння описувати людей.

Тип уроку: формування навичок говоріння.

Етапи:

1. Мотивація – відео “This is my family”.
2. Представлення лексики – картки з членами родини + піктограми.
3. Закріплення – робота в парах (наприклад: “This is my sister. She is 7.”).
4. Групова робота – створення родинного дерева з підписами.
5. Індивідуальне завдання – заповнення речень за зразком.
6. Рефлексія – емодзі-відгуки (смужки настрою, смайлики).

Додатковий приклад адаптованого уроку

2 клас, тема: “Colours”

Мета: ознайомити учнів з назвами кольорів, формувати навички розпізнавання та вживання у мовленні.

Етапи:

1. Привітання з руханкою за TPR-методом:
2. Clap your hands if you like red!
3. Пісня "What's your favourite colour?"
4. Робота з флеш-картками (учні називають або показують колір).
5. Гра "Find something green!" — пошук предметів у класі.
6. Рефлексія: "Today I feel yellow (happy) / blue (sad) / green (calm)."

Приклад виховного заходу з інклюзивним підходом

Назва: "Let's Travel the World!"

Мета: розвиток культурної компетентності та навичок співпраці.

Формат: квест з локаціями про англомовні країни. Завдання адаптовані за рівнем складності.

Фінал — спільна пісня "Hello to All the Children of the World" + фотозона.

Результати та висновки

Застосування інклюзивних підходів дозволяє створити середовище, в якому кожен учень відчуває себе цінним і здатним досягати результатів. Учні з ООП демонструють кращі навчальні досягнення, розвивають емоційну стійкість, впевненість у собі та комунікативні навички. Це досягається завдяки диференційованому підходу, який враховує індивідуальні особливості кожного здобувача освіти, та гнучкості у викладанні матеріалу. Адаптація навчальних стратегій та використання різноманітних ресурсів, таких як візуалізації, ігрові форми роботи, ІКТ та методики, що поєднують мову з рухом (наприклад, TPR), створюють оптимальні умови для сприйняття та засвоєння англійської мови учнями з різними освітніми потребами.

Окрім академічних успіхів, впровадження інклюзивного навчання значно сприяє соціалізації та інтеграції учнів з ООП у колектив. Вони активно взаємодіють з однолітками, беруть участь у спільних проєктах та виховних заходах, що сприяє формуванню толерантності, взаєморозуміння та емпатії серед усіх учасників освітнього процесу. Такий підхід не тільки підвищує ефективність викладання англійської мови, а й формує унікальний освітній простір, де цінується різноманітність, а учні вчаться не лише мови, а й важливим життєвим навичкам, необхідним для успішної адаптації у суспільстві. Це є основою для створення по-справжньому інклюзивної школи, де кожен учень може розкрити свій потенціал.

Список використаних джерел:

1. Беляєва Л.О. Інклюзивне навчання: методичні рекомендації для вчителів. – К.: Освіта, 2020.
2. Гончаренко С. Упровадження інклюзивного навчання в умовах Нової української школи. – Освіта України, 2021.
3. Єршова О.В., Дергачова В.В. Інклюзивне навчання англійської мови: практичні кейси. – Х.: Ранок, 2021.
4. МОН України. Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання у 2023/2024 н.р. – mon.gov.ua
5. Офіційний сайт НУШ: <https://nus.org.ua>
6. Савченко О.Я. Нова українська школа: порадник для вчителя. – К.: Літера, 2018.
7. Asher, J.J. Learning Another Language Through Actions. – Sky Oaks Productions, 2000.
8. British Council. Inclusive Education in the English Classroom – <https://www.teachingenglish.org.uk>
9. CAST. Universal Design for Learning Guidelines. <https://udlguidelines.cast.org>
10. LearningApps.org – <https://learningapps.org>
11. Tomlinson C. How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. – ASCD, 2017.
12. Wordwall – <https://wordwall.net>

САМООЦІНЮВАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ольга ДОБРОВОЛЬСЬКА,
вчитель англійської мови в початкових класах
КЗЗСО «Гімназії №22 імені О. Ольжича»
Хмельницької міської ради

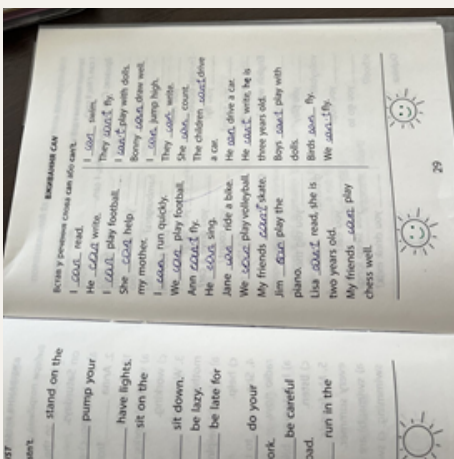
Як вчитель англійської мови в початковій школі, я щодня спостерігаю за тим, як наші дітки роблять свої перші кроки у вивченні іноземної мови. Це захопливий, але водночас і відповідальний процес. І одним з найефективніших інструментів, які допомагають їм стати справжніми господарями свого навчання, є самооцінювання.

Можливо, хтось подумає: «Самооцінювання? Це ж для старших учнів, для підлітків!». Але я впевнена, що це не так. Навіть найменші наші учні, починаючи з першого класу, здатні аналізувати свої успіхи та труднощі. Звісно, не так глибоко, як дорослі, але саме цей фундамент ми закладаємо в початковій школі.

Навіщо нам самооцінювання на уроках англійської?

Коли дитина вчиться оцінювати себе, вона розуміє, що успіх залежить від її власних зусиль. Це не просто «оцінка від вчителя», це її особистий прогрес.

Погодьтеся, приємно бачити, як ти вдосконалюєшся! Самооцінювання дозволяє дітям відстежувати свій ріст, помічати навіть найменші перемоги, а це дуже мотивує до подальшого навчання.

Наші маленькі учні вчаться аналізувати, що вийшло добре, а над чим ще потрібно попрацювати. Вони стають більш вдумливими та усвідомленими у своєму навчанні.

Для мене, як вчителя, самооцінювання є неоціненним джерелом інформації. Воно допомагає мені краще зрозуміти, які теми викликають труднощі, де потрібно більше пояснень, а де діти вже впевнено володіють матеріалом. Це дає мені змогу адаптувати уроки до потреб кожної дитини.

Коли діти не бояться помилитися, коли вони розуміють, що помилка – це крок до навчання, а не вирок, тоді вони почуваються впевненіше, більш розкуто. Самооцінювання сприяє створенню саме такої, підтримуючої атмосфери.

Як це працює на практиці?

На уроках англійської мови я використовую різні прийоми для самооцінювання, що відповідають віку та рівню розвитку дітей:

«Світлофори» або «Кольорові картки»: Після виконання завдання діти підіймають картку: зелену – «все зрозуміло, я впевнений», жовту – «є питання, потрібна допомога», червону – «зовсім не зрозумів». Це миттєвий зворотний зв'язок! Такий метод допомагає учням порівняти власну оцінку своєї діяльності з оцінкою вчителя. Спочатку діти у зошитах малюють смайл такого кольору на скільки їм було важко виконувати завдання.

Червоний – незрозуміла(в) новий матеріал

Жовтий – зрозуміла(в) не повністю

Зелений – зрозуміла(в) усе

«Смайлики» або «Веселі личка»: Після уроку або після виконання певного завдання, діти можуть намалювати смайлик, що відображає їхній настрій та розуміння матеріалу.

Листи самооцінювання з «галочками»: Для старших початкових класів можна використовувати прості листи, де перераховані конкретні навички (наприклад, «Я вмію називати кольори», «Я вмію розповідати про себе»), а учні ставлять галочки навпроти тих, що вони, на їхню думку, освоїли.

Якщо вам ще складно оцінити рівень знань учнів, їхні відповіді будуть доречною підказкою під час планування наступного конспекту уроку.

Діаграма оцінювання з цеглинками лего

Це варіант, коли дитина оцінює відповідну результативність своєї роботи за допомогою цеглинок, побудованих у вигляді діаграми. Одна цеглинка – мала результативність, більша кількість цеглинок – відповідно, рівень засвоєних знань став вище. За такою схемою можна аналізувати свої успіхи впродовж одного уроку, або всього навчального дня. Кольори на позначення рівня успішності у навчанні учні обирають самостійно.

My name is _____		Today is _____, _____ / _____ 202__ The topic of the lesson is: _____	
		Я впоралася	
Мої активності на уроці:		досить добре	можу краще
Я			
1. читала			
2. перекладала			
3. писала у зошиті			
4. відповідала на запитання			
5. ставила запитання			
6. працювала у парі/ групі			
7. можу назвати 5 слів уроку			
8. можу побудувати три речення за темою			
9. працювала біля дошки			
10. була старанна			
11. була уважна			
12. маю відчуття успіху			

Метод «Колекціонер»

Діти за виконані завдання отримують наліпки або нушки, які можна обміняти за певну кількість на якийсь подарунок.

Дівчатка Софійка та Улянка учениці 4 в класу, 10 наліпок обміняли на те, щоб сидіти весь урок за вчительським столом.

На фото нижче учні 3 б класу Ілля та Саша свої 20 наліпок обміняли на чаювання з директором гімназії та волонтерами.

Такі методи мотивують дітей і дають змогу краще готуватися до уроків та активно працювати вдома та в школі.

Усні висловлювання: Часто ми просто обговорюємо: «Що сьогодні вийшло найкраще? А що було складніше? Як ти думаєш, чому?» Це вчить дітей формулювати свої думки та аналізувати.

Важливо пам'ятати, що самооцінювання – це набагато більше, ніж просто бали чи оцінки. Це про глибоке усвідомлення власного поступу, розуміння своїх сильних сторін і тих аспектів, над якими ще потрібно попрацювати. Це про вміння чесно подивитися на свої досягнення та спланувати наступні кроки.

Моя ж роль, як вчителя, виходить далеко за межі звичайного викладання англійської мови. Я прагну не просто передати знання, а й допомогти кожній дитині стати впевненим, відповідальним та самостійним учнем. Самооцінювання є тим наріжним каменем, що закладає фундамент для цих якостей. Воно дає дітям можливість взяти кермо свого навчання в власні руки, відчувати себе активними учасниками процесу, а не пасивними слухачами.

Сподіваюся, ця стаття допомогла вам глибше зрозуміти справжню цінність самооцінювання в початкових класах. Це інвестиція у майбутнє наших дітей, у їхню здатність вчитися та розвиватися протягом усього життя. Якщо у вас виникли питання або ви бажаєте поділитися своїм досвідом, я завжди рада обговорити ваші думки та ідеї!

Список використаних джерел:

1. Англійська мова: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти/С.С. Губарева, О.М. Павліченко, Харків:Видавництво «Ранок»,2020.-160 с.; іл.
2. Англійська мова: підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти/С.С. Губарева, О.М. Павліченко,- Харків:Видавництво «Ранок»,2021.-144 с.; іл.
3. І.О. Князева Англійська мова. Граматичний практикум. 1 рівень – Х.:Веста, 2010
4. Старагіна З.П. Про мовний розвиток молодших школярів//Педагогіка і психологія.-2000.-№1.- с.10-16
5. English Reader.3d form. Книга для читання англійською мовою. 3 клас.- Тернопіль: підручники і посібники, 2008.- 64с.

ЯПОНІЯ — КРАЇНА ВРАНІШНЬОГО СОНЦЯ: ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ДЛЯ 10 КЛАСУ (ГЕОГРАФІЯ, ІСТОРІЯ, МИСТЕЦТВО)

Людмила ЛИСА,
учитель географії КЗЗСО «Ліцей № 2
Хмельницької міської ради»

Андрій СЛАВСЬКИЙ,
учитель історії КЗЗСО «Ліцей № 2
Хмельницької міської ради»

Леся ГУЗАР,
учитель інформатики та технологій
КЗЗСО «Ліцей № 2
Хмельницької міської ради»

Тема: Японія – країна ранішнього Сонця.

Мета:

- на основі групової випереджальної роботи сформувати в десятикласників знання про сучасну Японію, проблеми й досягнення держави, подібні ознаки та ознаки відмінності з Україною; провести інтеграцію з історією, економікою, культурою і мистецтвом з метою виявлення спільних проблем людини, її почуттів у сучасному світі;
- формувати вміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки, презентувати результати навчальної діяльності;
- ознайомити здобувачів освіти з особливостями японської культури, з традиціями японців;
- виховувати повагу до природних і культурних цінностей, толерантне ставлення до культури японського народу, доброчесність.

Обладнання: карта-таблиця «Японія», символіка держави, виставка-фото японських пам'яток культури, японські прислів'я, відеофільм, інструктивні картки, роздатковий матеріал.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу, урок – пара, інтегрований урок.

Ключові компетенції: спілкування державною та іноземною мовами, інформаційно-комунікаційна, картографічна, математична, загальнокультурна, громадянські та соціальні, навчання впродовж життя.

Наскрізні змістовні лінії: здоров'я і безпека, громадянська відповідальність, екологічна безпека та сталий розвиток, підприємливість і фінансова грамотність.

Хід уроку:

I. Організаційний момент (учитель географії)

- Охайо годзимас! Добрий день!

Швидкоплинність людського існування втілюють віковічну мудрість, нагадують про неминучі цінності.

Припустімо, я - українка, і не мала нагоди побувати в Японії. Проте в глобальному просторі це не особливо відчуваєш. Японія присутня у моєму і вашому інформаційному просторі, японський телевизор Sony чи Panasonic – на стіні помешкання, а смартфон і роман Харукі Муракамі – на дивані, в гаражі Toyota чи Mazda, в офісі – ультрабук від Toshiba... І вже цього достатньо, щоб дещо розповісти про людей, які створюють ці товари, і про країну, в якій вони живуть та працюють.

II. Повідомлення теми та мети уроку

III. Мотивація навчальної діяльності

Барвиста, яскрава наша Земля, Пилінка Всесвіту. В одному з її куточків є маленька, але дивовижна країна, що формою нагадує морського коника, на узбіччі Великого океану.

Запрошую у далеку країну вранішнього Сонця. Я б назвала її країною-навпаки, настільки там все незвичне для нас. Сади з каменів. Кермо в автомобілі з правого боку. Пишуть зверху вниз. Їдять паличками. Поклони тут – своєрідний ритуал, а чаювання являє собою обряд. Ikebana і бонсай – як окремі науки.

Сьогодні маємо можливість відкрити завісу загадкового «японського дива», познайомитись із незвичними для нас традиціями.

Вправа «Асоціативне малювання» (написати відповідним кольором тему уроку).

IV. Вивчення нового матеріалу

Ознайомлення з етапами уроку (робота в групах по локаціях).

1. Візитна карта Японії

Площа – 377 тис. км², населення – 127 млн осіб, конституційна монархія, імперія, унітарна держава.

Учень біля дошки порівнює площу, кількість населення та густоту Японії та України та робить висновки.

2. Географічне положення країни

Дослідіть проблему: Чи можливо «українське диво» в Україні стосовно географічного положення?

Так, більша площа, вигідне географічне положення, сприятливі кліматичні умови, родючі ґрунти, рівнинний рельєф, вихід до моря...

Входячи в дім, ми, українці, знімаємо шапки, японці – взуття. Ми намагаємося досягти персональної відповідальності за якусь справу, японці твердо стоять на колективній. Українська мати лякає дитя: «З дому більше не вийдеш», а японська – «Дивись, в дім більше не зайдеш». Погодьтеся, цікаво.

3. Людський фактор і технології.

Зі слів експосла Японії в Україні Сакати Тоїчі (цитую): «Основні ментальні риси японців – терпимість, працездатність, скоординованість, що властиві духовному світу самураїв, допомогли японській економіці так швидко розвиватися... Японці досі бережуть та виховують у собі особливості традиційної ментальності своїх предків. Ми перейняли частку технологій у Європі та США, але додали свою цінність до кожного з елементів, завдяки чому виробили свою особливу марку».

Дослідіть проблему: Чи можливо «українське диво» в Україні?

Якщо кожен українець змінить свою свідомість, буде ставитися до свого здоров'я більш сумлінно, раціонально відпочивати; в державі – зміни в демографічній політиці (заохочення народжуваності), підвищення рівня медицини...

Вправа «Цифрова хвилинка»: що означають цифри : 1, 2, 4, 47, 127, 603,7?

4. Історичний розвиток (вчитель історії).

Японія тривалий час залишалася для європейців закритою країною, що можливо, врятувало її від колонізації і насильницької європеїзації самотньої культури. І лише в XIX ст. вона поступово почала відкриватися для іноземців, брати участь у торгівлі, на якій наполягали США, що змінювали свої позиції.

Перегляд презентації

З 1946 до 1949 рр. було проведено низку реформ: земельну, що майже повністю ліквідувала поміщицьке землевласництво; великі монополістичні концерни знищено, а їх акції продані службовцям; грошову реформу – на зразок реформування німецької марки, що дозволило різко скоротити грошову масу, яка перебувала в обігу, і зупинити інфляцію.

Японський військовий режим був ліквідований на початку 1946 року. Нова конституція в 1947 році зберегла монархію, але позбавила імператора влади. Це поклало початок демократичним перетворенням. Війна, що почалася в червні 1950 р. у Кореї, перетворила Японію на своєрідний тил американської армії, що обумовило військово-промисловий бум в японській економіці. ВВП Японії під час війни зростав щорічно на 10%.

У 1968 році Японія стала третьою державою світу, впритул наблизившись за рядом показників до США і СРСР. Саме тому п'ять видів продукції, що мають найбільший попит на зовнішньому ринку (легкові автомобілі, побутова електроніка, сталевий прокат, автомобілі промислового призначення і мотори), до кінця 1970-х рр. мали в японському експорті частку, що перевищувала 50%.

Дуже важливу роль у японській економіці відіграє держава: її втручання в економіку можна визначити як «продумане планування».

Отримавши самостійність від американської окупаційної адміністрації, японський уряд у найкоротші терміни успішно розв'язав задачу щодо вибору шляху подальшого економічного розвитку. Структурна перебудова японської економіки набула особливої масштабності на початку 1980-х рр., коло в ході нового етапу НТР з'явився цілий спектр виробництв і галузей.

Дослідіть проблему: Чи можливо «українське диво» в Україні?

5. Природно-ресурсні чинники (учитель географії).

Вплив їх на спеціалізацію країни істотно зменшився. Природні умови – переважно гірський рельєф, виклики стихії – землетруси, цунамі, тайфуни – обмежують розвиток окремих видів економічної діяльності. Нестачу природних ресурсів компенсують ресурсоощадні технології.

Вправа «Літературна хвилинка» (читання по картинках).

6. Господарство (учитель географії).

Результати дослідження учнів із різних джерел інформації:

- високій результативності проведених реформ сприяло те, що вони впроваджувались у комплексі;
- саме японський менталітет, їх вроджена працьовитість допомогли країні у виході з кризи. Японці мають високу довіру до уряду і уряд їм віддячує (соціальним захистом);
- надзвичайна працьовитість дозволяє швидко впроваджувати нові технології та виробляти нові види продукції;
- дуже цікавим є те, що військові витрати становлять менш ніж 1% від ВВП (США – 25%).

Отже, **причини «японського економічного дива»:**

- політична стабілізація;
- кредити США;
- традиційна система найму;
- патріотизм населення;
- кваліфікація та дисципліна робітників;
- орієнтація виробництва на експорт;
- продумана економічна політика;
- ощадливість японців;
- дешева робоча сила;
- відсутність воєнних витрат.

Дослідіть проблему: Чи можливо «українське диво» в Україні?

Закінчення війни, відбудова країни, продумані реформи, подолання корупції...

Артхвилинка: перегляд відео, сценка «Зустріч 2-х українок та 2-х японців».

7. Мистецтво – повідомлення учнів про види мистецтв у Японії (учитель інформатики та технологій).

Дослідіть проблему: Чи можливо «українське диво» в Україні?

Кожна держава має свої особливості в мистецтві, культурі, звичаях, традиціях. Нам є чим пишатися в цьому відношенні: наша мелодійна мова, чудові українські пісні, наш український одяг, а також мистецтво виробів з дерева, скла, глини, килимарство, вишивка, петриківський розпис...

V. Закріплення матеріалу

Робота в групах у 3-х локаціях: «Японське диво», «Освіта і наука японців», «Мистецтво» (звучання спокійної японської музики):

- працюють кожна група по 3 хв з інструктивними картками;
- змінюють одна одну, відповідаючи на питання і продовжують доповнювати відповідне завдання;
- презентація та захист мініпроектів.

VI. Підсумок уроку

Усі старалися, готувалися, думали, обговорювали, відповідали, презентували, захищали. Оцініть свою роботу. Підпишіть роботи та здайте вчителю.

VII. Домашнє завдання

- підготувати коротке есе «Мої враження від уроку»;
- підготувати повідомлення на тему «Індія».

Рефлексія

І на прощання – японське побажання.

Хай обійдуть нас хвороби,

Нехай завжди буде спокій в родині,

Нехай завжди нас супроводжує

Вдача у справах.

На згадку про нашу зустріч ми даруємо вам паперового журавлика – символ чистоти, щастя та ароматне саше із різнотрав'я України, де:

безсмертник – символ здоров'я, довголіття;

хміль – символ розуму;

ромашка – чистота і ніжність;

любисток – символ вірності;

а м'ята – символ любові та миру, гармонії в домі (роздаються усім присутнім).

То ж нехай у кожній домівці нашої планети панує мир та гармонія!

Звучить пісня Наталі Бучинської «Моя Україно».

Список використаних джерел:

1. Василів, Н. Сучасний урок – спільна творчість учителя та учнів [Текст] / Н. Василів // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2006. – № 23/24. – С. 11-15
2. Інший вимір: чим живе сучасна Японія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surli.lu/dwlszq> – (Дата звернення 19.05.2025).
3. Кузьменчук І. П'ятнадцятий камінь саду Рьоандзі. // Зарубіжна література. 2002. № 44, С.5.
4. Між Сходом і Заходом – в пошуку нової ідентичності Японії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surli.cc/lasxml> – (Дата звернення 19.05.2025).
5. Рогозинський В.В. П'ятнадцятий камінь поезії М.Басьо. // Зарубіжна література. 1998. № 6, С.12.
6. Твоя електронна бібліотека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surli.li/vzffyc> – (Дата звернення 16.05.2025).
7. Урок географії [Текст] : від класики – до сучасних технологій / за ред. В. П. Корнєєва. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 173 с. – (Б-ка журн. «Географія» ; вип. 6 (30)).
8. Усі уроки географії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surli.cc/swtwn> – (Дата звернення 16.05.2025).
9. Японія – країна майбутнього, яка застрягла в минулому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surli.cc/mjldxh> – (Дата звернення 19.05.2025).

ЕКООСВІТА ЯК КЛЮЧ ДО СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО

Марія СІВАК,
вихователь ХЗДО № 37
«Незабудка»
Хмельницької міської ради

Ольга БРОЗНИЦЬКА,
вихователь ХЗДО № 50
«Лелеченька»
Хмельницької міської ради

Раннє дитинство — це час, коли закладаються базові світоглядні орієнтири та звички. Вивчаючи природу через пошуково-дослідницьку діяльність діти мають можливість здійснювати з об'єктами та предметами різноманітні перетворення, виявляти їхні істотні зв'язки з явищами природи, з життєдіяльністю людини, навчаються аналізувати й самостійно робити висновки. Під час неї у дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, посилюється інтерес до живої та неживої природи, активізується інтелектуальний розвиток.

Під час проведення дослідів дошкільники здобувають знання у процесі пошукової діяльності. Досліджуючи те чи інше явище, чи об'єкт природи дитина отримує знання у певній логічній послідовності. Адже дуже важливо з самого дитинства формувати розуміння концепції необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Пошуково-дослідницька діяльність, як-от експерименти, дослідження та ігри, дозволяє дітям зрозуміти складні природні явища у доступній формі, а також формує активну життєву позицію.

Для розширення можливостей дітей у вивченні екології та посилення ефекту виховної роботи доцільно налагодити співпрацю між закладами дошкільної освіти, що дає змогу обмінюватися досвідом, генерувати нові ідеї та підвищувати ефективність освітнього процесу. Гарним прикладом ефективної взаємодії є співпраця педагогів ХЗДО № 37 «Незабудка» та ХЗДО № 50 «Лелеченька». Ми розробляємо спільні проєкти та заходи, які можна реалізовувати у різних закладах одночасно (День Землі, День води, Тиждень Сталої енергії, День чистої планети); проводимо екологічні свята («День чистої планети», «День води»), де діти разом виконують творчі завдання, беруть участь в іграх та дослідах; організовуємо онлайн — зустрічі між групами дітей, де вони розповідають про свої проєкти, дослідження або макети, пов'язані з темою природи.

В Хмельницькому закладі дошкільної освіти № 37 «Незабудка» створена дослідницько – експериментальна міні - лабораторія «Чомусики». Саме в цій лабораторії діти старшого дошкільного віку досліджують хвороби нашої планети Земля. Для цього в групі було розроблено схему колообігу води в природі, щоб ознайомити дітей як утворюється дощ та газоподібний стан води. Також були виготовлені місткості для води з пластикових пляшок, та спроектовано три макети електростанції з використаних іграшок: сонячна електростанція, що перетворює енергію сонячного випромінювання на електричну енергію; вітроелектростанція – перетворення енергії вітру на електричну енергію; атомна електростанція з використаних дитячих іграшок.

Маленькі Чомусики під час дослідів «Чому буває дощик», «Чому важливо не забруднювати водойми», «Звідки приходить світло та чому його потрібно берегти» дослідили що найбільш небезпечною хворобою нашої планети є забруднення.

Забруднення — це одна з головних проблем, яким ми маємо вирішити. Від її успішного розв'язання залежить не тільки здоров'я нашої планети, а й здоров'я кожного з нас. Щоб пояснити малюкам, чому важливо не забруднювати водойми та навколишнє середовище, спочатку треба продемонструвати їм все, що відбувається довкола. Діти з цікавістю знайомляться з інформацією за допомогою дослідів. Декілька апробованих дослідів, які дуже подобаються дітям.

Дослід: Вода – джерело життя.

Мета: формувати у дітей уявлення про важливість води для живих організмів через дослідницьку діяльність.

Завдання: розвивати пізнавальний інтерес, спостережливість та вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки під час дослідів.

Хід: діти розмальовували готові форми квітів, закривали пелюстки, а потім спостерігали як на воді вони розкривалися.

Усвідомивши, що вода є джерелом життя, ми перейшли до дослідження її руху в природі: у виготовлені з використаних пляшок ємності наливали теплу воду через вату й марлю, спостерігаючи, як "дощик" із хмаринки потрапляє на землю, а при нагріванні вода випаровується й у вигляді пари підіймається вгору.

Дослід: Чому буває дощик шкідливим і як він потрапляє у хмаринку?

Мета: сформувати у дітей уявлення про вплив забруднення довкілля на воду та живу природу, розвивати екологічну свідомість.

Завдання: пояснити причини утворення «шкідливого» дощу та його наслідки для природи і людей; встановити причинно-наслідкові зв'язки між забрудненням, хмарами та дощем; виховувати дбайливе ставлення до природи й усвідомлення важливості сортування сміття.

Хід: проведення бесіди за картинками «Планета сумує» і «Планета радіє». Діти малюють дерева й квіти маркером на прозорій пляшці. У склянку з чистою водою додається чорна фарба — утворюється «забруднена» вода. Цю воду обережно заливають назад у пляшку, спостерігаючи, як нею «поливаються» квіти, дерева, травичка. Обговорення: як через сміття, транспорт та фабрики шкідливі речовини потрапляють у воду, випаровуються в хмари й повертаються на землю у вигляді «шкідливого» дощу.

Дослід: Як атомна електростанція забруднює довкілля?

Мета: ознайомити дітей з екологічно чистими джерелами енергії та їх впливом на довкілля.

Завдання: пояснити, як працюють вітрові електростанції; розвивати вміння порівнювати переваги та недоліки різних джерел енергії; формувати екологічну свідомість.

Хід: обговорення проблеми забруднення повітря від атомних і теплових електростанцій. Виготовлення вітрогенератора (вітрячка) та дослідження дії вітру (діти дують на вітрячки). Обговорення переваг (відсутність викидів) і недоліків (висушення ґрунту, загибель птахів) вітрової енергії.

Для формування у дітей уявлення про енергію, її джерела та важливість економічного використання, розвитку економічного мислення через дослідження та експериментування, в групі № 5 «Бджілка» Хмельницького закладу дослідження № 50 «Лелеченька» облаштовано переносний бокс-лабораторію з мінівітрячками, ліхтариками, нічниками на батарейках, картками із зображенням джерел енергії (сонця, вітру, води, електрики), плакатами «Енергія навколо нас» та «Як зберегти енергію?», сонячні панелі для дитячих дослідів, наборами для експериментів (пластикові контейнери, мирні склянки, батарейки, вентилятори, лампочки). А біля вікна облаштоване місце, де можна ставити прилади для дослідження дії сонячного світла.

Цікаві досліді для малюків.

Дослід: «Сонечко дає енергію».

Мета: показати, як сонячна енергія може змусити предмети рухатись або світитись.

Матеріали: іграшковий вентилятор на сонячній батареї, сонячна лампа або місце біля вікна.

Хід: поставити вентилятор на світло — діти спостерігають, що він починає крутитись. Затулити — зупиняється. Висновок: Сонячне світло може дати енергію. Якщо його немає — енергія не виробляється.

Дослід: «Тепло чи холодно?».

Мета: дослідити, як тепло сонця нагріває воду.

Матеріали: два однакових прозорих стаканчики з водою; один поставити на сонце, другий — у тінь, термометри (якщо є дитячі або наклейки-індикатори температури).

Хід: діти порівнюють температуру води через певний час. Вода на сонці тепліша. Висновок: Сонце гріє, і ми можемо використовувати його тепло.

Дослід: «Хто дме на млин?» (дослід з вітряком)

Мета: показати, як вітер може бути джерелом енергії.

Матеріали: паперові вітрячки, фен або вентилятор, моторчик з лопатями (за наявності)

Хід: діти крутять вітрячок, потім спостерігають, як рух повітря (від вентилятора) крутить лопаті. Висновок: Вітер — це також енергія. Його сила може щось рухати.

Спільна діяльність двох закладів дозволила підвищити інтерес до природоохоронної тематики, сформувати у дітей базові поняття сталого розвитку.

Таким чином можна зробити висновок: практична екологічна освіта в дошкільному віці не лише формує пізнавальний інтерес, а й закладає основи відповідального ставлення до природи, що є необхідною умовою для збереження здоров'я нашої планети. Важливо прищеплювати малюкам любов до природи з самого дитинства, вчити підтримувати розумний рівень якості життя, бути добрим споживачем, щоб поліпшувати стан довкілля. Адже ефективність багатьох із запропонованих засобів «лікування» планети залежить від нашої ж таки поведінки. Вони будуть вдалимими якщо ми будемо вчитися сортувати сміття в окремі контейнери, уникати виробництва зайвих відходів, відправлятимемо на рециркулювання (процес повторного використання матеріалів або їх переробки для створення нових продуктів) метал, скло та папір, будемо берегти воду, застосовуватимемо альтернативні види енергії.

Екологічна освіта в дошкільному віці є основою для формування екологічно свідомої поведінки. Практичні досліді, ігрові форми та інтеграція знань у повсякденне життя допомагають дітям зрозуміти важливість збереження природи. Саме в цьому віці закладається фундамент екологічної культури, яка впливатиме на все подальше життя дитини. Турбота про довкілля стає для малюків не лише правилом, а й природною потребою. Таким чином виховується покоління, здатне приймати відповідальні рішення і діяти на благо планети.

Список використаних джерел:

1. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навчальна парціальна програма / Н. В. Гавриш, О. М. Пометун. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 80 с.
2. Дмитренко Г. Дослідницька діяльність у дошкільному віці / Г. Дмитренко // Дошкільне виховання. – 2019. – № 3. – С. 12–15.
3. Куцак О. Природознавчі експерименти в дитячому садку / О. Куцак. – Київ : Шкільний світ, 2021. – 64 с.
4. Пошуково-дослідницька діяльність у закладі дошкільної освіти : посібник. – Харків : Вид-во «Основа», 2020.
5. Тола Х., Інфеста Є. Атлас екології / пер. з ісп. В. Й. Шовкун. – Харків : Ранок, 2025. – 96 с. : іл.

НАШИМ МАЙБУТНІМ СПІВАВТОРАМ

Як і у кожного креативного педагога, у вас, безсумнівно, виникає безліч цікавих ідей та думок, які ви крок за кроком утілюєте в педагогічну працю: навчаєте, виховуєте, розвиваєте, впроваджуєте, формуєте. У вас є свій індивідуальний стиль проведення уроку, навчального заняття чи виховного заходу, крутецька освітня ідея, цінний досвід, перевірений часом, своя особлива манера спілкування з дітьми... Тобто, все те, що робить вас справжніми майстрами своєї справи. То ж поділіться своїм досвідом з колегами!

Вимоги до публікації:

- опишіть родзинки свого педагогічного досвіду/ ефективну методику чи навчальний прийом/ цікаву розробку навчального заняття чи виховного заходу;
- матеріал публікації має бути таким, що відповідає чинним програмам та може використовуватися у закладах освіти, інноваційним та актуальним;
- обсяг – до 3-х друкованих сторінок формату А4, шрифт Times New Roman, кегель 14 пт, 1 міжрядковий інтервал;
- додайте окремим файлом кілька світлин чи графічних зображень гарної якості в форматах JPG або PNG ;
- мультимедійний контент (презентації, відео, сценарії/розробки, які великі за обсягом) розмістіть на власному Google-диску, надайте спільний доступ та додайте посилання до публікації;
- обов'язково додайте відповідно оформлений список використаних джерел (приклад оформлення: <https://drive.google.com/file/d/1fib0yABba-SM3EILE2BJ5fcWqbAXeOwj/view?usp=sharing>)
- перевірте матеріал на наявність орфографічних, пунктуаційних, стилістичних помилок;
- не забудьте вказати свої дані (прізвище, ім'я, повну назву закладу освіти, посаду та особистий номер телефону), додайте своє фото в форматах JPG або PNG;
- надішліть матеріали за адресою: khmcenterteachers@gmail.com (обов'язково з поміткою «Для газети») до 20 числа кожного місяця.

До публікації НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ матеріали, що містять ознаки плагіату, не відповідають вимогам щодо обсягу та формату, матеріали, що містять помилки. Ми поважаємо авторські права, тому просимо дотримуватися академічної доброчесності.

3 питань розміщення матеріалів звертатися за тел. +38 (097) 4004907, +38 (097) 2092791

Ел. пошта: khmcenterteachers@gmail.com

Головний редактор: Оксана РАТУШНЯК

Редактор: Вікторія СТАНЕЦЬКА

Редакція залишає за собою право редагувати отримані матеріали, повертати їх авторам у разі невідповідності вимогам до публікації або виявлення академічної недоброчесності та не несе відповідальності за їх зміст.

ОСВІТНІЙ ФОКУС

<https://www.facebook.com/@khmcenterteachers2021.khm>

м. Хмельницький, вул. Свободи, 2/1
[+38 \(097\) 400-49-07](tel:+380974004907)

khmcenterteachers@gmail.com

khmcenterteachers@gmail.com